

prosvetni delavec

Med drugim preberite

- ŠOLSKI ZAKON NA KRIŽIŠČU POMISLEKOV, str. 2
- POVEZATI SPLOŠNO IN STROKOVNO, str. 3
- POZNATE GALLUSA? str. 5
- ALI ZNAMO SLOVENCI GOVORITI? str. 5
- MED STVARNIM IN IDEALNIM, str. 7
- ŠOLA ALI TEST ZDRŽLJIVOSTI, str. 7

RANCE BERNIK

France Prešeren – mit in resničnost

Kot človek se tudi umetnost di v nekem trenutku in začne oje življenje. Njenega življenja ni mogoče vnaprej napovedati, kot tudi človek ne more veni za svojo prihodnost in svoj nec. Vendar je med človekom sameznikom in umetnostjo bitena razlika v tem, da prava nemotnost navadno preživi svoj avtorja. Umetnost genialga ustvarjalca pa sploh postane njna kulturna dobrina nekega roda, njegova nepogrešljiva ohovna identiteta. Tako mesto ata Prešeren in njegova poezija zavesti slovenskega naroda od amenitega Stritarjevega esaja pesniku leta 1866. Vsa politična panja na Slovenskem, vsi svevni nazori, vse plasti naše nadne skupnosti so si doslej tako drugače lastili svojega prvega največjega pesnika. Uporabili so ga za ščit svojim zamislim, uveljavljanje in opravičilo najzličnejših hotenj in načrtov, da omenjamo naše kulture in pobej literature, ki ji je Prešeren menil in ji še zmeraj pomeni ispodoba za najvišjo estetsko kovost besedne umetnosti. Tako razmerje do velikih peskov najdemo povsod po svetu, to je mitiziranje ustvarjalnih nitev treba sprejeti kot nekaj rmalnega, za človeštvo značilga. Pri Slovencih kot malemrodu pa ima čaščenje velikega snika še narodnoobrambno go, ki se v najnovejši zgodonico celo stopnjuje, in vrhunec tega, tj. kolektivnega poistenja pesnikom je prav razglasitev travljice za slovensko državno nno. Kakor je vse to pozitivno, vsezadnje že zato, ker preproje, pa omenjeno bolj ali manj nanje polasčanje pesnika še ne že resničnega odnosa do njegoga dela, tako pri posamezniku shi skupinah in pri najširših plath bralcev. Tak notranji odnos arveda ni nekaj stalnega in zelo lajnetno je, da se bo v nekem sklogledu predrugačilo ne samo isebno, temveč tudi strokovno oanje Prešerna ravno v našem aksu, ko imajo po polstoletni bloovdi samostojnega, nedogmatuega mišljenja pri nas vse ideopogije enake možnosti, da se do vhezij opredelijo svobodno, brez onzure ali samocenzure.

Morda se utednejo izoblikovati strugačni pogledi že kar na Prešernove ljubezenske pesmi, kljub gdemni pozornosti našega prešernoslovja do pesnikove glavne tesvati. Politične razmere v predšarčnem, absolutističnem obdobju avstrijske monarhije so napolnile poudarjeno erotičnost oanceta Prešerna krepile in štrati dušile. Zato se ob ljubekranskem čustvu pri pesniku izraojo posredno ali neposredno še ostuge prvine njegove osebnosti. ob popolni predanosti erotičšemu čustvu v Sonetnem vencu in drugih sonetih ter pesmih, ob smu, da ostaja pesnik nepopravivo ujet v svoje sanje in hrepene-

nje, živi v njem spoznanje, ki je daleč od brezpogojno petrarkističnega oboževanja ženske. In čeprav ustvarja Prešeren iz neuslišane, neuresničene in neuresničljive, v pravem pomenu brezupne ljubezni, njegovi čustveni viharji navadno spodbujajo vsaj še dva tematska sklopa, da se izpovedujeta hkrati z erotiko. To sta nacionalno čustvo in zavest o umetniškem poklicu in poslanstvu. Spričo takó hibridnega izpovedovanja se zdi globlja narava pesnikove erotike zabrisana in tu je iskati odgovor na vprašanje, zakaj se literarna zgodovina doslej ni bolj posvetila temeljnemu živcu Prešernove umetnosti, fenomenologiji ljubezni. V tej

zvezi bi kazalo zlasti ponovno premisliti avtoreflektivno **Prosto srce**, ki sicer poenostavljeno, vendar zgovorno razkriva notranjo strukturo pesnikovega osred-

kar težnji po izravnavanju nasprotij in neskladnosti ter iskanju lastnega središča v sebi. Označiti povedano kot prizadevanje po notranjem ravnotežju bi bilo naj-

Da bi nam srca vnel za čast dežele,
med nami potolažil razprtije
in spet zedinil rod Slovence ne cele!

(Sonetni venec)

njega čustva in usmerja bralca k spoznanju, da so izrazite disonance čustvenega doživljanja kot tudi drugi konflikti med čustvom in spoznanjem v zadnji doslednosti podrejeni nekemu višjemu načelu pesnikove osebnosti, nemara

brž preveč določno in zato manj ustrezno.

Verjetno se bo danes tudi težko izogniti zahtevnemu, po mnenju nekaterih hudo protislovnemu **Krstu pri Savici** in miselnemu sporočilu te pesnitve, ki je že nekajkrat povzročila globoko razklanost prešernoslovja in slovenske kulturne javnosti. Najbolj radikalno v začetku našega stoletja, ob odkritju Prešernovega spomenika v Ljubljani leta 1905, ko so se predstavniki ali somišljeniki li-

beralne in socialnodemokratske stranke dobesedno odpovedali Črtomiru, ga označili za nejunaka in suženjski značaj, za »volkodlaka«. Izjema med njimi je bil Ivan Prijatelj. Po njegovem je **Krst** predvsem samoizpovedna pesnitev, v kateri se je pesnik pod vplivom nesrečnih življenjskih izkušenj začasno zatekel v metafizični svet in postal »brezpogojen vernik«, nato pa se je vrnil k svojemu prvotnemu svetovnemu nazoru. S tako interpretacijo se je Prijatelj distanciral od negativ-

tretjič pobere in odloči za nov nadosebni smisel življenja, bi mu pač težko pripisali notranjo nemot ali pasivnost. Tembolj, ker se za zadnji usodni korak odloči po globljem premisleku o razlikah med militantnim širjenjem nove vere in evangelijskim označevanjem krščanstva. Mar lahko po vsem tem spregledamo njegovo resnično, brezinteresno prožnost duha, ki mu omogoči, da ne klone in da se po zunanjem porazu spet poisti z ljudstvom, da namerava služiti ljud-

Bohinjsko jezero stoji pokojno,
sledu ni več vnanjega viharja;
al' sômov vojska pod vodó ne mine
in drugih rôparjev v dnu globočine.

(Krst)

nega mitiziranja pesnitve in njene glavnega junaka. Podobno kot liberalni in socialnodemokratski publicisti so tudi katoliški kritiki reducirano brali pesnitev in dvignili Črtomira v mit, vendar z nasprotnim, pozitivnim predznakom. Razumeli so ga predvsem kot kristjana in duhovnika, kot človeka »krepostnega heroizma«. Če pa nam je danes do tega, da presežemo ideološki »horizont pričakovanja« pri sprejemanju **Krsta**, moramo do-

stvu tudi vnaprej, čeprav drugače in z drugačnim notranjim razpoloženjem. Poudarek je torej na ponovnem najdenju istovetnosti in na morda nekoliko zastrtem, a nedvoumnem antipesimizmu pesniškega lika. Naposled je treba snov o pokristjanjenju, ki v obdobju romantike ni bila redka, razumeti kot usodno srečanje Slovencev z evropsko zgodovino, tematiko samo pa pojmovati kot evropsko sestavino Prešernove poezije, ki kaže na

Vsi pojte rakom žvižgat,
lažnivi pratikarji,
lažnivi zvezdogledi,
vremena vi preroki!

(Zvezdogledom)

sledno upoštevati celotnost episkolirske pesnitve. Bilo bi nedopustno, če bi se osredotočili samo na **Uvod** in povsem prezrli glavno pesnitev ter obrnjeno. Povedano drugače: Niti **Uvod** niti sam **Krst** ne smeta biti vnaprej nadležna realnost, ki jo lahko brez utemeljevanja zavrnemo ali celo odmislimo. Redukcija besedila na eni in dopolnjevanje besedila od zunaj na drugi strani sta namreč izraziti mitotvorni težnji in značilni za neznanstveno interpretacijo pesniške umetnosti. In če se jima zdaj poskušamo izogniti, nas misel o Črtomiru takoj pelje v drugačno smer. Denimo, da Črtomir po

sever, v nemško območje srednje Evrope. Oblika **Krsta pri Savici**, njegova kritična in metrična zgradba, kakor tudi oblika Prešernove poezije v svojem največjem delu pa imajo domovinsko pravico v južноеvropskih književnostih. Italijanski sonet in sonetni venec, italijanska stanca in tercina, po izvoru iz srednjega veka in renesanse, ter španska romanca iz približno istega časa – te pesemske in metrične oblike predstavljajo mediteranski lesk Prešernove izvirne umetnosti.

Prešeren je sploh prvi pri nas, ki je v kontekstu avstrijsko-nemškega vplivanja napravil močan

O, zlati vek zdaj Muzam kranjskim pride!

(Nova pisarija)

Za slikovno gradivo smo v tej časopisni številki pripravili koledarske grafične liste, posvečene slovenskemu renesančnemu skladatelju Jacobusu Gallusu Carniolusu. Listi so delo Črtomira Freliha, oblikovani pa so v izvirni grafični tehniki kolagrafija. Koledar je idejno zasnoval in oblikoval Tomaž Bole, založila in izdala sta ga podjetje Gallus Carniolus in Dokumentarna Ljubljana.

izgubljeni nacionalni svobodi kot osrednji vrednoti svojega časa nenadoma odkrije v erotiki, v ljubezni do ženske nov smisel bivanja – ali je to v nasprotju s poglavitnim sporočilom Prešernovih **Poezij**? In če Črtomira naposled skoraj uniči spoznanje, da je tudi ljubezen, tj. Bogomila zanj nepreklicno izgubljena, in ko se po dveh tako pogubnih udarcih še

zasuk k romanskim literaturam. Če dodamo nemški romantiki in predromantiki še zveze z Byronom, na drugi strani pa nekatere sicer redke vzporednosti s slovenskim pesništvo, se nam tako odkrije Prešeren kot samonikla, v slovenstvu zakoreninjena in hkrati svetu odprta ustvarjalna osebnost, kot naš in evropski pesniški genij.

dogodki
novosti

Poudarek na izobraževanju

O delu Sveta za kulturno sodelovanje pri Svetu Evrope

Za prosvetno in kulturno sodelovanje je pri Svetu Evrope pristojen Svet za kulturno sodelovanje. Jugoslavija je bila prva od socialističnih držav, ki je postala članica tega sveta, ko je leta 1987 v Strassbourgu ratificirala Evropsko kulturno konvencijo.

Svet za kulturno sodelovanje in Evropska kulturna konvencija temeljita na prepričanju, da se kulturno sodelovanje lahko dvigne nad politično raven, še posebno, če to sodelovanje upošteva načelo enotnosti v različnosti. Temeljni namen Sveta za kulturno sodelovanje je razvijati sodobni pojem demokratičnega državljanstva, ki je družbeno in osebnostno odgovoren tako svoji lokalni in nacionalni kulturni identiteti kakor tudi kulturni identiteti drugih, pripravljen pa je sodelovati na podlagi enakopravnosti in vzajemnosti.

Svet za kulturno sodelovanje, v njegovih dejavnostih sodeluje Slovenija čedalje bolj, namenja

posebno pozornost sodobni vzgoji in izobraževanju, od predšolske do visokošolske ravni, od prilagajanja večnacionalni sestavi migrantov do neprenehnega izobraževanja odraslih.

Program Sveta za kulturno sodelovanje je bil za leto 1990 in 1991 skrčen predvsem na izobraževalno razsežnost celo na področju kulture. Poudarja krepitev duha Evrope in se usmerja v Evropo po letu 1992. Poglavitna vsebina letošnjega programa sestavljajo: učenje jezikov, evropska dimenzija izobraževanja, meduniverzitetno sodelovanje, izobraževanje odraslih, pretok učiteljev in učencev, priznavanje visokošolskih diplom, nova sredstva in izobraževanje, medkulturna vzgoja; na področju kulture pa kulture in regije, film in evropska razsežnost komuniciranja ter kulturne poti.

VILJANA LUKAS

Šolski zakon na križišču pomislekov

Poslanci družbeno-političnega zbora slovenske skupščine so v torek sprejeli Osnutek zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja. S tem je slovenski parlament dokončno izrekel svoj »da« za osnutek omenjenega zakona.

Druge dva zbora parlamenta – zbor občin in zbor združenega dela – sta bila namreč že pred tem sprejela omenjeni zakonski osnutek. Menda je predvideno, da bi o besedilu predloga zakona poslanci slovenske skupščine sklepali na pomlad.

V družbeno-političnem zboru pa so imeli ob osnutku zakona kar nekaj pomislekov. Ne le poslanci iz opozicijskih strank, tudi iz vrst Demosovih strank so nekateri izrekli pomisleke o osnutku zakona. Poslanci so opozarjali zlasti na nevarnost čezmernega podpiranja šolstva, se pravi odtujevanja tega področja od vplivov okolja, stroke in šolskih kolektivov. Minister dr. Peter Vencelj je med temeljnimi strukturami zakona omenil, da šola mora imeti naravno javnega pomena in javnega zavoda in da mora biti ob imenovanju ravnateljev omogočen vpliv stroke, učiteljev in staršev.

Sestavljenci besedila predloga Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ne bodo mogli obiti številnih pripomb k osnutku zakona, ki so bile izrečene, zapisane tudi že pred razpravo v slovenski skupščini. Nekaj teh pripomb, pobud, predlogov je bilo poslanih tudi na naše uredništvo. Objavljamo jih v povzetku.

Samoiniciativni odbor vodi enot za izobraževanje odraslih v srednjem šolstvu

Opominjajo, da se z izobraževanjem odraslih ne ukvarjajo samo v posebnih ustanovah za odrasle; vsaj 10 odstotkov te dejavnosti poteka v nekaterih srednjih šolah, te enote pa so v tovrstnih šolah pogosto v podrejenem položaju. Izobraževanje odraslih je del vzgojno-izobraževalnega sistema in naj bo opredeljeno v zakonu ter razvidno v elementih nacionalnega programa. Tudi status izobraževanja odraslih v srednjih šolah naj bo v zakonu ustrezno upoštevan. Postavljeni naj bodo organizacijski pogoji za delo teh enot in urejeno financiranje. Osnove naj opredeli že zakon o zavodih, navedene razčlebe pa naj bodo del posebnega zakona o izobraževanju odraslih, ta pa naj se pripravi čimprej.

Obalni sindikat delavcev v vzgoji in izobraževanju

Podpirajo prizadevanja za spremembo zakonodaje v vzgoji in izobraževanju, rešitve pa naj bodo celostne, zagotavljajo naj relativno stabilnost tega sistema. Najprej je treba opredeliti vsebino in cilje vzgoje in izobraževanja, zakonsko ureditev pa po drediti temu. V osnutku zakona ni mogoče zaslediti izpeljave namena nadomeščanja samoupravljanja s soupravljanjem. Nasprotno: v osnutku se uveljavlja centralizacija zasnov z izrazito hierarhično strukturo, to pa bo najbolj občutil učitelj. Ni izključeno, da se ne bo tak odnos kazal tudi v delu z učenci.

Šolski sistem in s tem položaj učitelja bo v celoti odvisen od politične oblasti in občini in republiki in subjektivnega pogleda tistih, ki imajo možnost odločati. Da bi to preprečili, obalni sindikat delavcev v vzgoji in izobraževanju opozarja, da je nujno uzakoniti tak sistem odločanja o imenovanju ravnateljev, v ka-

terem bodo lahko vplivali vsi udeleženci v vzgojno-izobraževalnem procesu. S tem bi tudi ravnatelj zavarovali pred samovoljo oblasti in omogočili delovanje šole ne glede na trenutno politično barvo vladajočih struktur.

Opozarjajo, da bi v osnutku nakazani sistem naredil iz delavcev v šoli le kimačve, saj bi bil njihov položaj odvisen od odnosov z ravnateljem in ne od pravne ureditve in varstva. Funkcije sveta zavoda, kot so opredeljene v osnutku, pomenijo, da bi svet obstajal le formalno. – Opravljanje dela v drugih izobraževalnih zavodih na podlagi pogodbe o koncesiji ali izvajanja dejavnosti z osebnim delom ni opredeljeno z objektivnimi merili, veljavni za vse, delovanje je odvisno od presoje pristojnega upravnega organa. – V elementih nacionalnega programa naj se opredelijo vse stopnje in programi izobraževanja za odrasle, ne le osnovnošolsko.

Če bodo javni izobraževalni zavodi postali državni zavodi, naj se v celoti financirajo iz republiškega proračuna. Ob tem pa menijo, da bo financiranje velikega števila izvajalcev težko učinkovito izvajati le iz enega središča. – Ob koncu je poziv poslancem, naj bi zaustavili nadaljnji postopek obravnave in sprejemanja zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja ter zahtevali pripravo celotne zakonodaje, to pa naj upošteva tudi pripombe delavcev v vzgoji in izobraževanju.

Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije (SVIZ)

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja – po mnenju SVIZ – izključuje veljavnost zakona o zavodih. Poskuša urejati preširoko področje dejavnosti, ki jih zaradi različnosti ni mogoče urejati z enakimi postopki (visoko šolstvo, delavske univerze). Vprašuje, ali ne bi bilo smotno nekaterih splošnih vprašanj urediti s splošnim zakonom o zavodih, drugih specifičnih pa s področnimi zakoni o vzgoji in izobraževanju.

Nesprejemljiva so pooblastila ravnatelja, da sam določa notranjo organizacijo dela, sprejme akt o sistematizaciji, odloča o pravicah delavcev ter o njihovem ugovoru. Notranja organizacija naj se predpiše s statutom. Sistematizacija naj bi – na ravnateljev predlog – določal neki strokovni svet. Pri sprejemanju odločitev iz delovnih razmerij morajo sodelovati zaposleni; navedeno naj bo, o čem in kako. Ne sme se krsiti pravica zaposlenih, da vplivajo na svojo osebo, poklicno in socialno usodo.

Nasprotujejo temu, da bi ravnatelj postal del upravne strukture, se spreminjal v državnega funkcionarja in se oddaljeval od pedagoškega dela, strokovnosti in kolektiva. Preučiti naj se možnost, da bi ravnatelj imenoval svet zavoda. Če ga bo imenoval izvršni svet, naj zakon predpiše, kdo opravi razpisni postopek, kdo ugotavlja izpolnjevanje raz-

pisnih pogojev, kdo predlaga imenovanje. Predlagajo: Zavod RS za šolstvo ali strokovni svet na zavodu. Obvezno naj se pridobi mnenje zaposlenih.

Svet zavoda – sestavljen iz zastopnikov ustanovitelja, staršev, učencev in pedagoških delavcev – bi bil lahko širši družbeni organ za upravljanje šole. Obvezno naj bi uvedli zastopstvo zaposlenih (svet delavcev) za varovanje poklicnih, gospodarskih, socialnih, kulturnih, zdravstvenih interesov vseh zaposlenih. Smotno bi bilo vpeljati strokovni svet – na zavodu ali v občini; ukvarjal bi se le s strokovnimi vprašanji – odločal o izbiri kandidatov (na ravnateljev predlog), odločal o imenovanju predstojnikov notranjih organizacijskih enot zavoda, predlagal kandidata za ravnatelja itn. Če ta zakon bi lahko določil skupne pogoje za sklenitev delovnega razmerja za delavce v javnih zavodih.

Glede financiranja podpirajo to, da se v proračunih zagotavlja denar za osebne dohodke skladno z kolektivno pogodbo in posebej materialni izdatki in sistematizacija. Ker je po besedilu osnutka videti, kot da se šolstvo v celoti podzavla in oddaljuje od pojma javne službe, govore o možnosti oblikovanja namenskih skladov in financiranju dejavnosti kot javne službe. Pripominjajo, da šole in drugi zavodi upravljajo tudi del premoženja (počitniške prikolice itn.), ki je bilo pridobljeno samo z denarjem zaposlenih; to premoženje ne more biti kar podzavljeno, o njem morajo odločiti zaposleni.

Odbor za šolstvo pri Liberalno demokratiški stranki

Na začetku je omenjeno, da obravnavani zakonski osnutek spada v okvir javnega prava; javno pravo pa skuša preprečiti, da bi se državni uslužbenci – člani vlade vedli kot da ravnajo v imenu države – vseh državljanov – v resnici pa bi služili le svojim osebnim ali strankarskim interesom. Osnutek zakona se nevarno odmika od ideala javnopravnega urejanja pravnih razmerij, vlada in njen podaljšek

Prva obletnica ustanovitve Društva učiteljev praktičnega pouka Slovenije

Društvo je v decembru praznovalo obletnico svoje ustanovitve. Vanj se je doslej včlanilo 430 učiteljev praktičnega pouka vseh strok. Pričakujemo, da se nam bodo pridružili še novi.

V tem obdobju smo s člani poskušali uresničevati cilje in temeljne naloge, ki smo si jih naložili ob ustanovitvi. Pri tem nas je vodila misel, da pravega znanja ni brez praktičnega pouka in usposabljanja. Glede na nenaklonjenost minulega desetletja ali celo dvajsetletnega obdobja do tega predmetnega področja je bila večina akcij društva usmerjena prav v to, da se spozna in prizna pomen praktičnega pouka in usposabljanja in da se mu da ustrezno mesto v učnih načrtih.

V ta namen je oktobra Društvo skupaj s Pedagoško fakulteto Maribor in z Zvezo obrtnih združenj Slovenije organiziralo strokovni posvet v Mariboru. Na

v šolski ustanovi – ravna – imata popolnoma proste roke. Vpliva javnosti in drugih subjektov, ki sodelujejo v izobraževanju, skorajda ni. Osnutek, kona ne pripomore k depolitizaciji šole, glede tega se navezuje na tradicijo iz predvojnih časov, ko so z vsako spremembo politične oblasti začeli kazensko premeščati in odpustiti učitelje ravnatelje. Tak zakon ne uspe opravi svojega bistvenega poslanstva v izobraževanju: zagotoviti prevlado splošnih interesov nad posamičnim.

Zamisel osnutka zakona pomeni nezaupnico zakonu o zavodih ali vsaj nejasno prepleta ureditve, ki bo nujno povzročila zmedo. Po mnenju odbora LDS ne samo da osnutek tega zakona ni potreben, ampak bi njegov sprejem povzročil tudi neresljive probleme.

Določila v zvezi s pristojnostmi ravnatelja v 8. in členu osnutka zakona niso splošno jemljiva. Mnenje vzgojiteljskega in učiteljskega zbora je nepogljivo pri imenovanju ravnatelja, potrebno je ne le mnenje članov temveč soglasje. Pri imenovanju ravnatelja naj bi bili v ospredju strokovnosti in usposobljenosti ter samostojnosti pedagoškega dela.

Izbire med kandidati za sklenitev delovnega razmerja na zavodu naj ne opravlja ravnatelj sam, ampak naj o tem odloči komisija iz članov učiteljskega zbora (ali ravnatelj na podlagi soglasja takšne komisije). O ugovorih delavcev naj odloči posebna, od ravnatelja ločena instanca. Narobe je, da se ravnatelju daje skoraj neomejena oblast.

Na predlog skupščinskega zbora za visoko šolstvo je v verz izločena iz osnutka zakona utemeljitelj, da bodo določili o organizaciji univerze postopki v posebni, področni zakonodaji. Ker so predvideni tudi področni zakoni za srednje in osnovno šolstvo ter za vrtnice, razumljivo, zakaj je sploh postoben zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, razen – pripominja odbor LDS – če ne gre tu tudi za temeljno vprašanje samostojnosti se univerzi na srečo priznati drugemu šolstvu pa še zme-

njem je prof. dr. Amond Papnik predstavil programe za izobraževanje učiteljev praktičnega pouka, ki jih je že pripravila Pedagoška fakulteta Maribor. Predsednik IO Društva Ant. Grebenšek pa predstavil svoje predloge za organizacijo pouka šolskih delavnic in za oblikovanje delovnega mesta za izvajanje praktičnega pouka. V sklopu tega posveta, ki so bili poslani tudi Strokovnemu svetu vzgoje in izobraževanje in teleskulturo R Slovenije, smo se z:

- za enakopravno obravnavanje splošnoizobraževalnega strokovnoteoretičnega in strokovno-praktičnega področja v vsem strokovnem šolstvu
- za ustrezno nadgradnjo, bo zagotovila izobraževalno tehnologijo z učnimi delavnicami, kadre in organizacijo
- za izobraževanje učiteljev praktično področje
- za upoštevanje posebnih zahtev obrti in drobnega gospodarstva
- za ustanovitev mojstrskih poslovnih šol.

FRANC SIVEC

Ljubljanske šole se (pre) urejajo

Bliza se čas objave srednješolskega razpisa za vpis v srednje šole. Po tradiciji so razmere najbolj napete v Ljubljani, saj tu že nekaj let primanjkuje vpisnih mest. V Zavodu RS za šolstvo (ljubljanska enota) so pripravili svoj predlog za delno preureditev šol v Ljubljani; s tem bi omogočili, da bi se vpis lažje uravnaval po željah učencev. Tako bi na šoli na Šubičevi odslej vpisovali le gimnazije, medicinske sestre pa začeli šolati na zdravstveni šoli v Šaranovičevi. Tehniška šola na Aškerčevi naj bi bila namenjena samo štiriletnemu šolanju tehnikov, enako elektro šola na Vegovi. Triletno in krajšo šolanje kovinarskih in elektro poklicev bi se začelo seliti zlasti v litostrojsko šolo. Na železniški bi nemara prevzeli – ob prometnih tehnikih – še šolanje turističnih tehnikov. Velika šola tehniških strok in osebnih storitev bi se razdelila na tri pe-

dagoško samostojne dele, šolanje za kozmetiko bi se s treh let podaljšalo na štiri leta in preseležilo nemara na zdravstveno šolo v Šaranovičevi. Pripravili naj bi možnosti za začetek novega poučevanja gospodinskih del, umetne obrti in ročnih del. Te in druge ponujene pobude zdaj preučujejo, nekatere bodo gotovo podprte, nekatere nemara odklonjene, odločeno pa bo vse, kakor v kratkem. Ob vsem je pomembno, da se agroživilska šola seli iz Kamnika nazaj v Ljubljano in da bo zato morala takoj dobiti nekaj novega prostora. Prav tako pa je šola tiska in papirja vpisovala lani nekaj več učencev ob zagotovilu, da se ji letos zagotovi potreben prostor. V litostrojski šoli največjo strokovno učilnico preurejajo v telovadnico, zaradi velikih potreb ljubljane po poklicnem šolanju kovinarjev in elektrikarjev naj bi prešli v celoti na drugo izmeno, kot pretirano fantovska šola pa bi se želela odpreti tudi za kakšen bolj ženski program šolanja.

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije – izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Časopisni svet: Vladimir Tkalec, predsednik, Milica Antič-Gaber, Just Kavšek, Zdenko Kodolja, Janez Sušnik, Slava Šarc, Marjka Velikonja, Iztok Vilič, Jože Zlahtič.

Direktor: Stanko Šimenc.

Uredništvo: Stanko Šimenc, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Lučka Lešnik, novinarka – urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104. Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1990 znaša 200 din za posameznike in 400 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 140 din na leto. Posamezna številka stane 10 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica, ISSN 0033-1643. Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 3. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).

prosvetni
delavec

Povezati splošno in strokovno

Učitelj splošnoizobraževalnih predmetov v dve in triletnih poklicnih šolah

Eden izmed mnogih vzrokov, zakaj usmerjeno izobraževanje ni dalo zaželenega, je bila tudi premajhna priprava in dodatno izobraževanje učiteljev za poučevanje predvsem splošnoizobraževalnih predmetov v strokovnih šolah. Učitelji, ki so prej poučevali v splošnoizobraževalnih šolah ali gimnazijah, so se znašli v povsem novem položaju. Znano je, da so se z ukinitvijo gimnazij marsikje v Sloveniji razvila polivalentna središča (centri) za izobraževanje. Nastala so zavoljo tedanjega prepričanja, da je treba izobraževati zgolj za potrebe združenega dela.

Ne bom se spuščala v že utemeljeni pomen splošnoizobraževalnih predmetov za posamično poklicno izobraževanje, kjer je splošna izobrazba bolj povezana s strokovno. Pri vpeljevanju novih znanstvenih vsebin v strokovno izobrazbo se začnejo brisati meje med splošnoizobraževalnim in strokovnim znanjem. Ob vsem tem pa se lahko vprašamo, kako programsko razmejiti splošno od strokovnega, skratka, kako obe področji povezati v poklicni šoli. Glede na težnje v svetu po povezovanju splošnega in strokovnega izobraževanja je treba tem vrstam slediti tudi pri nas. Prostora za razmišljanje pa je vendarle veliko: ali je dovolj, da je program za določeno poklicno izobraževanje sestavljen tako, da vsebuje del splošnoizobraževalnih predmetov, del strokovnoteoretičnih in predmetov za praktično usposabljanje? Ali je dovolj, da poteka integracija znanja le v učnih načrtih, čeprav sprejema učenec znanje z različnimi metodami in po strogo ločenih poteh? Na vse to moramo misliti, če želimo izoblikovati mladega človeka v splošno razgledano in strokovno podkovano bitje, ki se je pripravljeno še naprej učiti. Zato moramo vedeti, kaj in kako hočemo učenca učiti in naučiti, skratka, kaj hočemo v njem razviti – zbuditi. Obenem moramo poznati globalne in perspektivne zasnove stroke, družbe in šole v njej. Vzgojnoizobraževalni programi morajo s splošnoizobraževalnim delom pripomoči k razvoju duhovnih in ustvarjalnih zmognosti, eden ciljev teh programov pa naj bi bil povezovanje strokovnoteoretičnega znanja s praktičnim.

Vloga splošnoizobraževalnih predmetov

Splošnoizobraževalni predmeti naj bi omogočili: lažje povezovanje strokovnoteoretičnih predmetov s praktičnim poukom, lažje razumevanje vsebine strokovnih predmetov, hitrejšo spoznavanje strokovnosti, ki temelji na splošnih zakonitostih ter lažje sklepanje in povezovanje stroke z delom, vsakdanjim življenjem.

Znanje, ki naj bi si ga učenec pridobil s splošnoizobraževalnimi predmeti, naj bi bilo torej pomembna sestavina in pogoj učenčevega mišljenja in delovanja. Zato je treba pripraviti tem ciljem ustrezne programe in jih potem seveda v šolah tudi izpeljati. Zavedati se moramo, da imajo splošnoizobraževalni predmeti v poklicnih ali strokovnih šolah vendarle drugačen pomen kakor v gimnaziji, ki postavlja zgolj temelje za nadaljnje izobraževanje. Učenci v poklicnih šolah morajo začutiti, da je

splošna izobrazba nujna tudi tedaj, ko se pripravljajo za posamezno poklicno delo. Le tako bodo pripravljeni tovrstno vsebino sprejeti, ob ustrezni motivaciji, pridobljeni v šoli, pa ne bodo zamenjali tudi nadaljnjega samoizobraževanja.

Na primer: Če bomo s poukom materinskega jezika dosegali smotre, ki so že zdaj v vzgojnoizobraževalnih programih dobro opisani, bo imel mlad človek pravičen odnos do svojega jezika, naše kulturne in zgodovinske dediščine ter bo segal po ustrezni literaturi. Ne smemo pa dopustiti, da bi prezahtevnost predmeta, neustrezno poučevanje in preverjanje znanja povzročili odtujevanje. Po dolgih letih so bili letos prvič končni (zaključni) izpiti v triletnih šolah. Bilo je veliko primerov, da so učenci dobro opravili končni del izpita iz strokovnoteoretičnega predmeta in praktičnega pouka, niso pa bili uspešni pri slovenskem jeziku. Lahko torej sklepamo, da smotri enega najpomembnejših splošnoizobraževalnih predmetov niso bili doseženi. In kateri predmeti še povzročajo težave učencem v poklicnih šolah? To so še preostali splošnoizobraževalni predmeti. Marsikdaj zaradi negativne ocene enega izmed njih učenec nikoli ne doseže svojega cilja – poklica, kljub izraziti sposobnosti za praktično. Seveda to ne pomeni, da bi morali merila za

preverjanje znanja splošnoizobraževalnih predmetov omiliti. Vse kaže, da je treba učencem tovrstne predmete, tovrstno znanje, približati primerno njegovemu prihodnjemu poklicu. Toda kako?

V strokovnih šolah je še zmeraj slišati mnenje, naj bi se tudi splošni predmeti pobarvali strokovno. To pomeni, da bi vsaka strokovna šola imela za svojo stroko svoje »predmete« (npr.: strokovno slovenščino, kemijo, zgodovino). Ob tem pa se moramo zavedati, da predmet ne sme izgubiti svojih temeljnih značilnosti v nobeni strokovni šoli. Drugače pa je, če na primer posamezne kemijske zakonitosti povežemo s strokovnoteoretično vsebino, ki je značilna za posamezen poklic.

Za enotnejše povezave

Pripraviti moramo izhodišča za enotnejše povezovanje in prepletanje vsebine splošne in strokovne izobrazbe v poklicnih šolah: začeti moramo s povezovanjem učnih načrtov v programu izobraževanja, preprečiti širjenje vsebine posameznih predmetov in poskrbeti za manjšo razdrobljenost vsebine splošnoizobraževalnega znanja ter večjo časovno in vsebinsko povezanost s strokovnoteoretičnim in praktičnim znanjem. Izdelati je treba jasna merila za selektivno dopolnjevanje starega znanja in iskanje nove vsebine.

Učitelju moramo dopustiti večjo samostojnost pri poučevanju in pri tem poskrbeti, da bo dobro strokovno, metodično in didaktično usposobljen.

Na strokovnih šolah bi morali biti učitelji splošnoizobraževalnih predmetov najboljše metodiki z razvito socialno kompetenco. Učitelj mora biti izobra-

žen tako, da se bo v vsakem trenutku zavedal, kakšne modele vzgoje in izobraževanja uresničuje in kakšna je njegova vloga v širšem pomenu poklicnega izobraževanja.

Dr. Ana Krajnc (Vzgoja in izobraževanje, 1989, št. 1) omenja genotipsko izobraževanje v šoli, fenotipsko pa naj bi potekalo po drugih ustanovah. Genotipsko izobraževanje zaživi v šoli šele tedaj, ko se primerno razvijajo tudi nosilci fenotipskega izobraževanja. Pri enotipskem izobraževanju na šoli ni toliko skrbi namenjene podajanju znanja in informacij, temveč se posveti bolj kakovostnim vzgojnoizobraževalnim prizadevanjem in oblikovanju osebnosti učencev. Taka šola je bolj abstraktna in daje znanje na višji ravni posplošenosti. To splošno znanje je transferno in uporabljivo tako pri nadaljnjem (fenotipskem) učenju kot tudi pri delu in življenju. Fenotipsko izobraževanje pa je pojavno, priložnostno in raznoliko; usposablja za posamezna delovna mesta in poteka v delovnih organizacijah.

Ker pri nas še niso razviti nosilci fenotipskega izobraževanja, mora del tovrstnega izobraževanja prevzeti šola. To so povečini dve in triletna šola. Prav zato je izobraževanje v njih izredno metodično in didaktično zahtevno. Predvsem je pomembna povezava splošnoizobraževalnih, strokovnoteoretičnih predmetov in praktičnega pouka za doseg poklicnih ciljev. Za te cilje bi moral živeti tudi celotni učiteljski kolektiv, žal pa ni zmeraj tako...

Učitelji, izvajalci posameznih programov, morajo svoje delovne obveznosti kar najbolje povezovati; to velja tako za letne priprave kot za drugo vzgojnoizobraževalno delo. Dozajšnja praksa kaže, da se učitelji na šolah povezujejo le v predmetnih aktivih (slavisti, kemiki, matematiki). Za predmetni aktiv pa je pomembna zgolj in samo stroka, to je po eni strani prav, za celotni program pa ne. Tako kakor če se zagledaš v drevo in ne vidiš gozda!

Tudi zato so aktivni splošnoizobraževalni predmeti premalo vpeti v programske cilje. Učenec sprejema po ozkih tirnicah znanje iz posameznih predmetov. Opažam, da za večino učencev ti predmeti, ki niso povezani s stroko, usmeritvijo – niso pomembni. Do njih celo čutijo odpor, boljše rečeno, so brez motiva za učenje. Širših smotrov splošnoizobraževalnega znanja pa na svoji stopnički šolanja še ne uvidijo. Zato je nujno povezati vse izobraževalne niti: splošnoizobraževalni predmeti, strokovnoteoretični predmeti, praktični pouk. In kje naj se te niti povežejo? Ne samo v glavah učencev, temveč najprej v zbornicah strokovnih šol. Tam se mora izoblikovati enovit šolski kolektiv z jasnimi skupnimi cilji. Seveda pa bo to veliko lažje uresničevati v monovalentni optimalni šoli, kot v polivalentnih gigantih. Za oblikovanje takšnega kolektiva bi lahko uporabili metodo projektnega organiziranja dela v šoli (Helena Novak, Vzgoja in izobraževanje, 1990, št. 2).

Toda voz se je sesul v pepel in prah ter potegnil vse te milijonske množice upajočih namesto v nirvano napredka – v domala peklenski prepad zavrtosti, obubožanosti, umazanih in nemočnega brezupa.

Večina teh od zlaganosti komunizma povoženih in teptanih nacij se, v uri resnice, ki je neogibno odbila, ubada celo z veliko hujšimi posledicami svojega dolgega tavanja v uničujoči zmoči. Slovenija kljub vsemu, kar je doživela, le ni povsem zavojena. Če je na Poljskem, v Rusiji, v Pribaltiku, v nekdanji Nemški demokratični republiki, v Romuniji, v Bolgariji, v Albaniji in na Kosovu, pa v Srbiji, v Bosni in Makedoniji in še marsikje popolnemu odpisu ali zrušenju zapisano skoraj ali kar dobesedno vse, kar so zgradili in ustvarili v morečih desetletjih komunističnega pustošenja (dobe- sedno vsa industrija, vsa infrastruktura, vse institucije), saj bo prihodnost mogoče postaviti le iz povsem novih temeljev in torej s točke nič, potem industrijska, infrastrukturna, institucionalna pa tudi kadrovska, ekološka in ne navsezadnje moralna podoba Slovenije vendarle ni tako skrajno katastrofalna: tu pri nas bo – povedano shematično

NADA PAVŠER

telje in učence, pri določanju učnih programov, pri nabavi šolske opreme, pri uporabi šolskih zgradb in zemljišč itd.

● Finančni viri za šolstvo (mehanizmi javnih šolskih skladov, zasebni finančni viri).

● Vloga šolskih odborov, ravnateljev in oblastnih organov (pristojnosti šolskih odborov in šolskih organov oblasti ter delitev odgovornosti med njimi in ravnatelji pri nameščanju na delovna mesta, pri odločanju o izdatkih, o učnih načrtih ter o vpisnih pogojih).

● Vloga in pristojnosti

vmesnih stopenj upravljanja šolstva med šolo in ministrstvom, na lokalni in regionalni ravni pri načrtovanju razvoja, pri učnih načrtih, pri svetovanju in nadzoru.

Upravljanje in vodenje šolstva je ena od osrednjih tem v delovnem programu Komiteja za izobraževanje OECD. Zlasti jih zanima vpliv upravljanja in izobraževalne dejavnosti na učinkovitost pouka in šolanja ter vodenja šol. V OECD ocenjujejo, da so problemi upravljanja šol in medsebojnih odnosov pri upravljanju neposredno povezani s strategijo reforme izobraževanja.

aktualno

NA VISEČEM MOSTU SLOVENSKE SEDANJOSTI

Tokrat zares usodno odštevanje

Ko sem v nedeljo, 23. decembra, od vsega poprej povedanega, sugeriranega in občutnega primerno prevzet odhajal na svoje matično plebiscitno volišče in tam na svoj »zgodovinski usodni listič« zanosno zarisal krogec »za samostojno in neodvisno državo Slovenijo«, sem na lepega zaznal, da sem simbolično razpet na dvoje bregov časa; med njima žubori in se peni reka in terja, da čeznjo v pičlih stoosmdesetih dneh naredimo kolikor toliko trden most.

Na tej strani »reke« je bil 23. december 1990 z vsem svojim habitusom blatnega brega, podedovanega iz dozajšnje bolj ali manj klavne slovenske zgodovine, na drugem bregu z napisom 23. junij 1991 pa se iz meglic luščijo neki želeni cilji, neko veliko pričakovanje, neka podoba zgodovinskih idealov (ali nemara samo neka iluzija...). Čez reko med obema bregovima pa se pne za zdaj samo sluteni, vendar trdno obljubljeni in zaobljubljeni most; čezenj naj bi se varno prebili na ono stran »tisočletne reke«, na startno črto nove ere slovenske narodne zgodovine. Za njegovo postavitve smo si, z zavestjo, da se nam mudi, sami postavili šestmesečni rok.

Pretehtati skušam, kaj je za nami, ki smo se podali graditi ta most, ostalo na prejšnjem, dozajšnjem bregu: kakšna zgodovinska prtljaga in kakšne neizsanjane sanje.

Na blatnem bregu

So dejstva, o katerih ni nobenega dvoma. Slovenci smo se v prelomnem trenutku Zgodovine planeta, na katerem prebiva človeški rod, tik pred iztekem tisočletja, skupaj z drugimi slovanskimi in neslovanskimi narodi v vzhodnoevropski sosesčini znašli v globokem jarku negotovosti in življenjskih zastojev. Vsi ti narodi, z našim vred, so dolgo tisočletje hrepeneli dočakat dan svojega zadoščenja, to pa jim ni bilo nikoli povsem in zares dano. Sredi tega stoletja so bili posajeni na voz ideje komunizma in socializma, in na njem naj bi odglopali proti svetlim obzorjem nagelega razmaha vseh svojih sil.

Toda voz se je sesul v pepel in prah ter potegnil vse te milijonske množice upajočih namesto v nirvano napredka – v domala peklenski prepad zavrtosti, obubožanosti, umazanih in nemočnega brezupa.

Večina teh od zlaganosti komunizma povoženih in teptanih nacij se, v uri resnice, ki je neogibno odbila, ubada celo z veliko hujšimi posledicami svojega dolgega tavanja v uničujoči zmoči. Slovenija kljub vsemu, kar je doživela, le ni povsem zavojena. Če je na Poljskem, v Rusiji, v Pribaltiku, v nekdanji Nemški demokratični republiki, v Romuniji, v Bolgariji, v Albaniji in na Kosovu, pa v Srbiji, v Bosni in Makedoniji in še marsikje popolnemu odpisu ali zrušenju zapisano skoraj ali kar dobesedno vse, kar so zgradili in ustvarili v morečih desetletjih komunističnega pustošenja (dobe- sedno vsa industrija, vsa infrastruktura, vse institucije), saj bo prihodnost mogoče postaviti le iz povsem novih temeljev in torej s točke nič, potem industrijska, infrastrukturna, institucionalna pa tudi kadrovska, ekološka in ne navsezadnje moralna podoba Slovenije vendarle ni tako skrajno katastrofalna: tu pri nas bo – povedano shematično

– treba – zato da se bomo prebili k zdravim temeljem – likvidirati približno polovico »inštalacij« ter postaviti razvojni cikel prihodnosti od tod naprej, pač z uporabo zmogljivosti, ki so kljub vsemu zdrave in obetavne.

To, kar je neogibno opustiti, sta dozajšnji ideološko-ukazovalni establishment z vsemi svojimi izrastki ter povezanost v jugoslovansko državno tvorbo, prav tako z vsemi njenimi mnogoterimi izrastki vred. Oboje se je izkazalo za zmoto, vanjo pa se je med zankami zgodovinskih preskušenj zapletel slovenski narod in se zavoljo teh svojih zmotnih računov znašel v položaju, ki ga hudo tare ta čas, deset let pred iztekom tisočletja na vseh področjih njegovega obstoja.

In prav temu zavedanju smo dali duška s svojo nedvoumno plebiscitarno odločitvijo, »ki pomeni izstop iz utesnjujočega sistema odvisnosti od zapovedi drugih nad nami in našimi potetji.

Naša skupna odločitev za življenje v samostojno-neodvisni slovenski državi, majhni, a naši, pomeni »ukaz« izvoljenim političnim pooblaščenecem, da v šestih mesecih pri nas doma, v sami Sloveniji, v dozajšnji širši »domovini« Jugoslaviji in v evropskem sosedstvu postorijo vse potrebno za ustvaritev takšne, povsem jasno profilirane državne neodvisnosti slovenskega naroda.

Most

To, smo si rekli, naj posled ne bo več le nekakšen dolgoročni nacionalni programski cilj, temveč bližnja obveznost. Kar se ima zgoditi, naj se, končno, zgodi v naslednjih šestih mesecih, se pravi do začetka poletja 1991. »To« pa naj ne bo karkoli, temveč povsem določno slovenska država, ki ne bo nič več balkanska, nikomur pridružena, nikomur podrejena, od nikogar odvisna ali prikrajšana, kot je bila do zdaj.

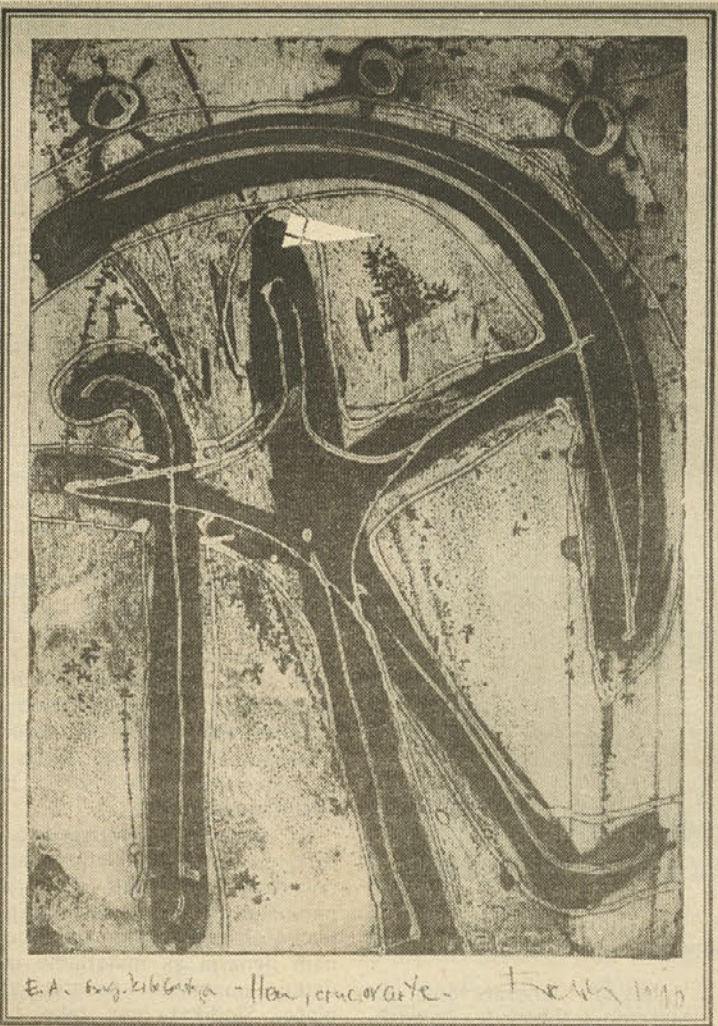
In kakšen je scenarij slovenskih dejanj v teh dokončno prelomnih šestih mesecih? Kljub napovedi, da se bo od plebiscita »vsak dan nekaj odločilnega zgodilo« za postavljanje tega mostu med starim in novim bregom, pa pristojno slovensko politično jedro kakih povsem določenih programskih postavk in rokov za njihovo izpeljavo doslej, žal, še ni objavilo. Ne ve se še, ali nadrobno izdelan projekt sploh ima ali pa ga iz taktično-strateških razlogov pred javnostjo in pričakajočimi pogledi svojega ljudstva skriva. In če je tako, je vsaj deloma tudi razumljivo, saj se je, spriči dovolj zmedenih notranjih in zunanjih okoliščin, pred prehodom v »ofenzivo« dokončnega uveljavljanja nacionalne in državne suverenosti res treba scela in temeljito zbrati. Seveda pa začetkov te velike in v polnem pomenu besede zgodovinsko prelomne akcije ni več dovoljeno odlagati ali prelagati na ugodnejše kasnejše dni.

Kajti odštevanje se je v resnici že začelo.

Avtor teh zapisov si je zadal nalogo: ob odštevanju teh do 23. junija preostalih stoetdesetih dni bo skušal na tem mestu in v tej rubriki vsakih štirinajst dni izmeriti utrip vsekega mostu in ugotovljati, kaj je na poti k cilju že postorjeno, in kaj še ne.

Teh naših zdaj prav zares odločilnih dni je le še enajstkrat štirinajst.

VIKTOR KONJAR

Konferenca OECD o upravljanju šolstva

Od 10. do 12. aprila bo v angleškem Oxfordu mednarodna konferenca Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj – OECD o upravljanju šol in šolstva. Organiziralo jo bo britansko ministrstvo za izobraževanje in znanost v sodelovanju s sekretariatom OECD, ki ima svoj sedež v Parizu.

Na konferenci bodo obravnavali upravljanje in vodenje šol

v zvezi z nedavno izobraževalno reformo v Veliki Britaniji, hkrati pa se seznanili s podobnimi izkušnjami pri upravljanju šolstva v štirih drugih državah – članicah OECD: v ZDA, Avstraliji, Franciji in na Nizozemskem.

Preučili bodo zlasti tale vprašanja:

● Razširjenost šolske avtonomije z vidika svoboščin za uč-

doma drugje

SIMPOZIJ SREDNJEŠOLSKO IZOBRAŽEVANJE V EVROPI

Nihče noče kolonizacije v izobraževanju

Bruselski simpozij na temo Srednješolsko izobraževanje v Evropi, potekal je od 27. do 29. novembra 1990, je bil prvi od pripravljalnih simpozijev za daljši projekt, ki se bo začel decembra 1991.

Simpozija so se udeležile vse zahodnoevropske države kot polnopravne članice Sveta za kulturno sodelovanje Sveta Evrope, vzhodnoevropske pa bodisi kot polnopravne članice ali kot opazovalke.

Na simpoziju v Bruslju so predvsem iskali odgovore na nekatera temeljna vprašanja, ki se dandanes postavljajo v spremenjenem evropskem prostoru, vprašanja, ki odsevajo širša socialna razmerja v izobraževanju, ali ožje strokovna:

- iskanje skupnih poti sodelovanja z državami srednje in vzhodne Evrope tudi v izobraževanju

- iskanje ravnovesja med evropskim in nacionalnim v izobraževanju

- iskanje strokovnih izhodišč za povezovanje na izobraževalnem področju.

V zvezi s tem je bilo sprejeto splošno mnenje, da smo v Evropi prešli v fazo, ko je treba politične poglede neposredno povezati z učinkovitimi odločitvami v praksi.

Tako naj bi tudi projekt Srednješolsko izobraževanje v Evropi, kljub razlikam v izobraževalnih sistemih države, ki bodo sodelovale, odgovoril na nekatera temeljna izzive srednješolskega izobraževanja zdajšnje Evrope.

Poglaviti cilj projekta je zajeti vsa bistvena vprašanja srednješolskega izobraževanja v Evropi, hkrati pa enakovredno obdelati tudi tista posebna, ki govorijo o »evropski razsežnosti« (izobraževanje o Evropi). Splošni in temeljni cilj obojega naj bi bil razviti in obogatiti izobraževanje za Evropo.

Prva od dejavnosti, ki bi vodila k takšnemu cilju, bi bilo uresničevanje temeljne potrebe po informiranju ter sistematičnem zbiranju podatkov o organizaciji in delovanju izobraževalnih sistemov v Evropi, pa ne zgolj opisno, temveč problematično, z nakazovanjem rešitev, ki bi jih lahko uporabili v različnih državah. Zbirka podatkov bi morala temeljiti na neki skupni razčlembi ali primerljivi metodologiji.

Oglejmo si temeljna izhodišča za takšno primerjalno razčlembi:

Cilji srednješolskega izobraževanja: Kakšen smisel dati izobraževanju? Ravnotežje med splošnim izobraževanjem in bolj specifičnim poklicnim?

Kurikulum zdajšnje težnje in razvoj?

Učne vsebine in metode (pri jeziki, v družboslovju, naravoslovju, informatiki, pri ekonomskem znanju).

Evalvacija (kako ohraniti kakovost v izobraževanju, čeprav bi si moralo čim več ljudi pridobiti čim višjo izobrazbo).

Vprašanje diplom (primerljivost, kakšno izobrazbo pomenijo pravzaprav posamezni nazivi v posameznih državah)?

Ključne točke v tem splošnem delu so torej:

- kurikulum: minimalni evropski standardi znanja

- v različnih usmeritvah: skupni posebni cilji

- diplome: primerljivost zahtev.

Posebni cilji srednješolskega izobraževanja naj bi se uresničevali glede na evropsko razsežnost. Prijem bo moral biti interdisciplinaren: ne gre torej za vpeljevanje nekega novega predmeta, temveč za takšno ozaveščanje mladih Evropejcev, ki bi temeljilo na nekaterih skupnih spoznanjih, znanju ali skupnem učenju, na skupnih pedagoških projektih, študijskih izmenjavah itn.

Kratkoročni cilji projekta naj bi bili: zbrati najrazličnejše pedagoške izkušnje sodelujočih dežel ter jih kot zglede podati vsem; analizo preveriti vse te izkušnje ter poiskati to, kar bi bilo v različnih deželah uporabno in pripraviti pedagoške priročnike za učitelje.

V posameznih panogah naj bi pripravili neke vrste »temeljno raven« evropske razsežnosti v znanju, zgodovine, zemljepisa in drugih družboslovnih predmetih in poiskali način za včlenjevanje evropske dimenzije v druge predmete in smeri (ekonomija, tehnologija, umetnostna vzgoja, literatura...)

Nekaterih temeljnih zadev, kot sta na primer okolje in zdravje, naj bi se lotili tematsko in v ta namen pripravili skupne projekte. Kier je to smiselno, naj bi pripravili skupno učno gradivo in vse potrebno za izmenjevanje dijakov, študentov, učiteljev na območju Evrope.

Na simpoziju bi bilo poudarjeno, da bo treba ta projekt uresničevati vzporedno in v tesni povezavi z drugimi projekti Sveta Evrope na področju izobraževanja (npr. živi jeziki, izobraževanje na daljavo, štipendije za učitelje, Evropski dan šole itn.). Pri tem naj bi uporabili že vse uče pot in metode dela v Svetu Evrope (simpoziji, pedagoške delavnice, srečanje izvedencev), če je potrebno, pa ustvariti tudi nove.

Na simpoziju so tudi poudarili, da bo morala projekta skupina strokovnjakov še posebno paziti, da bodo o izsledkih projekta pravočasno in dobro obveščene vse države, ki sodelujejo.

Vsi udeleženci pa so poudarjali, da nihče noče »kolonizacije« v izobraževanju, pa naj ta prihaja od kjerkoli. Paziti bo tudi treba, da se ne bi uveljavila doktrina »Evropa«. Evropska identiteta se ne sme uveljaviti na škodo nacionalnih posebnosti in različnosti, pa tudi ne na škodo odprtosti v svet zunaj evropskih meja.

VILJANA LUKAS

SLOVENC V ITALIJI

Učni načrti za slovenske šole

Z zmernim zadovoljstvom so v zamejstvu sprejeli konec lanskega leta vest, da so v italijanskem uradnem listu končno objavljeni učni načrti za italijanske državne osnovne šole s slovenskim učnim jezikom.

Italijanski učni načrti so seveda bistveno drugačni od naših in pravzaprav podajajo le splošne smernice učiteljem, ti pa so pri svojem delu neprimerno svobodnejši kot mi. Če smo v Sloveniji šole lani ploskali, ko se je pojavil konkurenčni učbenik za filozofijo, še pred poldrugim desetletjem pa brali okrožnico, da se npr. Slodnjakovo Slovensko slovnico ne sme uporabljati kot učbenik, in če je v Sloveniji jasno, da so učbeniki predpisani, potem je v Italiji samo po sebi razumljivo, da ima učitelj (tudi na slovenskih šolah) na voljo celo paleto učbenikov in dodatne literature, med katero svobodno izbira in jo zahteva od učencev. Zelo svoboden je pri izbiri učne snovi, predpisani pa so le učni smotri in cilji izobraževanja.

Kljub vsej tej ohlapnosti in sorazmerno majhni pragmatični teži so slovenske osnovne državne šole v Italiji (to ustreza našim prvim petim razredom) dobile svojo priradbo učnih načrtov šele šest let za italijanskimi šolami, druge manjšine (npr. Južni Tirolci) pa so to dosegle precej pred tem.

V čem je pomen teh aktov in zakaj zavlačevanje?

Tudi pri tem gre predvsem za vprašanje, koliko italijansko šolsko ministrstvo v resnici in v praksi priznava samostojnost in poseben položaj slovenskih

šol. Ta samostojnost ob sočasni vključitvi v državni šolski sistem je namreč nujen pogoj za sam obstoj slovenskih šol sredi tako številčnega naroda, kot je italijanski. Če slovenske šole začnejo meriti z enakimi vatli kot italijanske, potem se bodo te ustanove zelo kmalu razkrojile in usahnile. saj jih je že tako težko ohraniti pri življenju. Pravtako je nemogoč njihov obstoj, če bi obstajale zunaj državnega šolskega sistema, ne le zaradi denarnih vprašanj, temveč predvsem zaradi manjšega ugleda, ki ga ima zasebno šolstvo in težav, ki bi nastale pri priznavanju sprave takšnih šol. Šole s slovenskim učnim jezikom se torej morajo znajti med Scilo in Karibdo. Ostati morajo enakopraven in nepogrešljiv del italijanskega državnega šolskega sistema kot vse druge šole šestdesetmilijonskega naroda v državi, ki je celo večja kot celotna Jugoslavija, pa čeprav rabijo skupnosti, ki ni številčnejša kot srednje veliko mesto. Po drugi strani pa morajo doseči, da jim šolske oblasti, ki so strogo centralizirane v Rimu, priznajo njihove posebnosti in posebne razmere za delo sredi narodnostne skupnosti, ki so ji namenjene.

Prof. Samo Pahor, ki je znan tudi zaradi osebnega izpostavljanja pri uveljavljanju svojih narodnostnih pravic v vsakdanjem življenju, pri tem se ne boji tudi fizičnega obračuna policijskih agentov, zapora in sodobnega preganjanja, je sodeloval v vsedržavnem šolskem svetu pri pripravi slovenske priredbe učnih načrtov. V pogovoru z Nadjo Filipčič za Primorski dnevnik je

pojasnil, zakaj je nastala takšna zakasnitev. Slovenci smo po njegovem mnenju preveč pohlevni in premalo sitni, saj so Južni Tirolci dosegli, da imajo dva pokrajinska odbornika za nemško in italijansko šolstvo, dva skrbnika (to je državna inšpektorja) za nemško in ladinske šole ter nadskrbnika za italijanske šole, ki je nadrejen vsem drugim skrbnikom. Ta upravna sestava je bistveno drugačna kot pri slovenskih šolah, ki razen lastnih didaktičnih ravateljstev nimajo ničesar, niti enega skrbnika. Tako so se rimske oblasti šele leta 1987 (dve leti po sprejemu učnih načrtov) spomnile, da so povprašale v Trstu za programe slovenskih šol, ki jih je nato posebno delovna komisija pripravila maja leta 1988, vsedržavni svet pa sprejel spomladi 1989, čeprav se prof. Samo Pahor ni strinjal z dokončno verzijo besedila. Do objave dekreta je nato minilo še poldrugo leto po končanem delu!

Kako hitro meljejo nekatere stvari rimski mlinci, so Slovenci v Italiji že nemalokrat skusili, zato sta zanimivejša vsaj dva zapleta, zaradi katerih se prof. Pahor ni strinjal s sprejeto različico učnih načrtov.

Najprej je šlo tu za položaj slovenskega jezika v učnem procesu. Prof. Pahor je zagovarjal stališča, da ima po pomembnosti slovenščina – to je materinščina – prednost pred italijanščino, šolske oblasti pa so vsilile stališče, da sta oba jezika, tako slovenščina kot italijanščina enako pomembna v učnem procesu italijanskih državnih šol s slovenskim učnim jezikom. Za nas je to le korak od dvojezičnih šol, Italijani pa so imeli občutek, da se v njihovi državi meče italijanščina v koš, slovenski zastopnik pa, da vsedržavni svet ne priznava slovenščini tistega položaja, ki ga zagotavljajo ustava in nekateri zakoni.

Poleg tega so nastale težave pri opredeljevanju slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Iz predlaganih in sprejetih formulacij je vidno, da učni načrti ne priznavajo Slovencev v Italiji kot del slovenskega naroda, ker že s samimi izrazi ločujejo med »slovenskim narodom« (ki živi v republiki Sloveniji) ter »slovensko govorečim prebivalstvom« v Italiji. Prof. Pahor je naletel na gluha ušesa, ko je skušal dopovedati, da so Slovenci v Italiji del avtohtonega in suverena naroda, ki jim je pač usojeno da so v našem stoletju že trikrat morali zamenjati državljanstvo, čeprav so ostali še zmeraj Slovenci, ne pa neka etno grafska zanimivost.

To pa ima seveda lahko zelo daljnosežne posledice – te vodijo v ločevanje med zgodovino matičnega naroda, ki se mu ne more odreči pravice do suverenosti in avtohtonosti – ter med neko kuriozitetno skupnico, ki pač predstavlja lokalni kolori nekega provincialnega mesteca na robu mogočne države in ki pač obstajala, dokler bo.

Tu bi lahko začeli znova tati vrednost vseh uradnih izjav in stališč naših in italijanskih politikov, ki o manjšini navadno govorijo kot o mostu med dvema kulturama, kot o nečem, kar na svojo različnostjo bogati itn. zelo malokrat pa so Slovenci v Italiji opredeljeni kot del avtohtonega naroda, ki je tako kot vsak narod subjekt novoveške evropske zgodovine.

ZOLTAN JAN

Madžarski učitelji nezadovoljni s šolsko politiko

Prvič po vojni je bila decembra 1990 v Budimpešti velika demonstracija, ki jo je organiziral novi madžarski učiteljski sindikat (Pedagogusok szakszervezete), deluje kot član lani ustanovljene Lige demokratičnih sindikatov. Protesta se je udeležilo več kot 15.000 učiteljev iz prestolnice in iz notranjosti države. Demonstranti so opozorili na nezadovoljstvo z zdajšnjo vladno šolsko politiko, saj se gmotni položaj učiteljev in šolstva neprenehno slabša.

Učitelji poudarjajo, da je nevdržan šolski proračun za 1991. leto. Čeprav je uradno predvidena 40- do 45-odstotna inflacija, vlada predvideva samo 10-odstotno povečanje denarja za materialne stroške šol in 30 odstotkov za plače.

Spričo nedavne devalvacije forinta gre torej le za nominalno povečanje proračuna. Zato je upravičena bojazen, da bo z inflacijo ob preskromno odmerjen denarju za materialne izdatke zmanjkalo denarja za plače. Sindikat prav tako na podlagi izračunov opozarja, da se bo v letošnjem januarju v primerjavi s istim mesecem lani znižala kupna moč madžarskih učiteljev za 25 odstotkov.

Učiteljski sindikat ne podcenjuje zelo težkih gospodarskih razmer na Madžarskem. Država ima v primerjavi z drugimi vzhodnonemškimi deželami največje zunanje dolgove, težave pa ima tudi pri prilagajanju tržnemu gospodarstvu. Če primerjamo velikost in število prebivalstva naše severne sosedice z Jugoslavijo, je v tujini najmanj dvakrat bolj zadolžena kot pa naša država. Zato je razumljivo, da tudi na Madžarskem omejujejo obseg javne porabe. To pa pomeni tudi manj denarja za šolstvo.

Na protestnem zborovanju v Budimpešti so učitelji opozorili

tudi na pomanjkanje denarja za pomoč šolstvu v manj razvitih območjih države. Marsikje so namreč morali zapreti otroške vrte, v mnogih osnovnih šolah pa so povečali število učencev v oddelkih. Lokalni oblastni organi menijo, da ne bodo mogli zagotavljati zdajšnjih plač učiteljem zaradi vedno večjih materialnih stroškov, zlasti za kurjavo in elektriko.

Demonstranti so v dolgem sprevodu prišli pred parlament, tam so jim spregovorili tudi nekateri poslanci in obljubili, da bodo predlagali dopolnila k proračunu za šolstvo.

Madžarski učiteljski sindikat je o svojem protestu in nezadovoljstvu s šolsko politiko seznanil sekretariat Svetovne konfederacije organizacij učiteljskega poklica (WCOTP) ki ima svoj sedež v Morgesu v Švici. WCOTP je o tem obvestil tudi vse svoje članice – učiteljske organizacije v svetu. Demonstracije v Budimpešti pa se je udeležil namestnik generalnega sekretarja WCOTP Marc-Alain Berberat. V svojem nagovoru je v imenu svetovne konfederacije, ki ima več kot 13 milijonov članov, poudaril, da mora imeti šolstvo tudi v procesih demokratizacije in gospodarske preobrazbe v srednji in vzhodni Evropi eno od prednostnih mest v razvoju ter da si te države ne morejo privoščiti, da bi zmanjšale svojo skrb za šolstvo. Kar dvajset nacionalnih učiteljskih organizacij – članic WCOTP je podprlo akcijo madžarskega učiteljskega sindikata ter o svoji solidarnosti podpori obvestilo tudi pristojne madžarske oblastne organe.

B. L.
(Vir: Communiqué WCOTP, 17. XII. 1990)

Mednarodni seminar o poklicnem in tehničnem izobraževanju

Od 19. do 22. marca – bo v Phoenixu, glavnem mestu zvezne države Arizona v ZDA mednarodni seminar OECD o spremenjeni vlogi poklicnega in tehniškega izobraževanja in usposabljanja.

Pripravlja ga sekretariat OECD v sodelovanju z ameriškim ministrstvom za izobraževanje. Seminar je namenjen strokovnjakom, ki se ukvarjajo z izobraževalno politiko in praktikom iz šol ter predstavnikom industrije. Obravnavali bodo tudi stične točke in ovire med poklicnim in tehničnim izobraževanjem v 24 razvitih državah – članicah OECD, na 4 celinah. Udeleženci seminarja se bodo seznanili

z oblikami izobraževanja na drugi stopnji šolanja ter usposabljanja po srednji šoli. Preučili bodo različne poti izobraževanja, ki omogočajo mladini, da se strokovno usposobijo za delo, za nadaljnje šolanje ter za sodelovanje v družbenem, političnem in kulturnem življenju. Iskali bodo tudi učinkovite odgovore na probleme, ki so danes v ospredju pri izobraževanju in poklicnem usmerjanju. Prav tako bodo razpravljali o tveganosti predčasne ali prezgodnje zrelosti mladih, ki končujejo šolanje na občutljivi stopnji prehoda v zrelostno obdobje. Obravnavali bodo tudi obetavne poti sodelovanja med oblastnimi organi ter z industrijo, da bi bili kos vključevanju mladine v življenje in delo.

B. L.

GALLUSOVO LETO V ŠOLI

Poznate Gallusa?

Najtejte mi, prosim, imena najznamenitejših Slovencev, ki jih mora poznati vsak učenec, kaj ne učitelj? Ali poznate tudi njihovo življenje, delo in dosežke? Kakšno mesto med temi vele-možmi ima pri vas Jakob Gallus Carniolus?

Žal še zmeraj velja, da znamo mnogo bolj častiti kot svoje, zato se v Gallusovem letu, ki se je pravkar dobro začelo, nekateri še zmeraj ozirajo po Wolfgangu Amadeusu Mozartu. Dvestoletnice njegove smrti se spominjajo svet z najrazličnejšimi prireditvami in televizijskimi prenosi.

Zato je toliko bolj pomembno, da se vsaj mi poklonimo spominu našega največjega skladatelja ob 400-letnici njegove smrti.

DUHOVNA GLASBA IN MLADI

Splet dogodkov, ki potekajo danes v naši deželi, kaže na to, da ni nič naključnega, saj se vse ujemata. Kdo bi si mislil, da si evropska mladina po letih punka, heavy metala in hard rocka, želi poslušati umirjeno renesančno glasbo. To ni le napredek, marveč težnja k vsebini, globini in notranjemu miru, ki prenovi svojega bivanja in življenja. Svet je prepoln stresa in vsa sreča je, da se mladi zatekajo k umetnosti, glasbi, renesansi.

Današnji čas negotovosti je mnogočuden podoben močno razgibanemu času, v katerem je živel Gallus. Vsi, tudi glasba, so iskali nova razvojna pota, nov umetniški izraz, nove oblike nadaljnjega bivanja. Renesansa, prepoved se dogaja v nas tudi danes, ko na vseh področjih stopamo na nove poti, ko se preobraža celotna naša družba, ko povsem drugačen način mišljenja stopa v ospredje.

Zato je zdaj nastopil čas, da se vso odgovornostjo začnemo zavedati, da umetnost in kultura nista le sladica, desert, temveč glavna narodna jed, duševna hrana, brez katere narod nima svoje identitete.

KDO JE GALLUS?

Ko sem po mnogih koncertih slovenskih madrigalistov spraševal odhajajoče poslušalce, ali poznajo Gallusa, sem marsikoga pravil v zadrego, saj dotlej ni poznal skladatelja, ki mu je tisti večer razbistril in razvedril duha. Pa najsi je šlo za koncert v majhni vasi kot so Loče na Štajerskem, kjer je glasbe željni človeki po napornem dnevu z odpr-

timi usti poslušal in ploskal s svojimi orjaškimi od trdega dela zganjenimi rokami, ali za koncert pred glasbeno izbranim občinstvom, kot so udeleženci festivala IDRIART na Bledu.

Pa vendar, muzikologi radi porečejo, da je naš Petelin, ki se je preimenoval po latinsko v Gallusa, onkraj naših gora in meja precej bolj znan, kot pa si mi mislimo. Nemci ga zelo spoštujejo in so ga nekaj časa imeli celo za svojega, Avstriji ga redno uvrščajo v svoje koncertne sporede, saj je del svojega življenja prebil pri njih, še najbolj pa si ga lastijo na Češkem, saj je v Olomoucu prebil velik del svojega življenja, tam ogromno ustvaril in tudi umrl.

Jacobus Gallus Carniolus, slovenski renesančni skladatelj, se je rodil med 15. aprilom in 31. julijem 1550. Prav tako tudi ni dokazano in le domnevajo, da se je rodil na Šentviški gori na Tolminskem, v Idriji ali Ribnici na Dolenjskem. V vseh treh krajih se namreč pojavlja priimek Petelin. Ni pa dvoma o tem, da se je Gallus rodil na Kranjskem, zdajšnjem osrednjem delu etnične prostora; to dokazuje vzdevek Carniolanus in kasneje Carniolus, ki ga je sam dodajal svojemu priimku.

Gallus se je že kot deček posvetil glasbi zaradi notranjega nagnjenja in veličine glasbene umetnosti. Z glasbo se je ukvarjal sistematično, morda najprej v stiškem samostanu. Okrog leta 1565 je odšel v Avstrijo v benediktinski samostan Melk in nekaj let kasneje na Dunaj, nato pa potoval po Avstriji, Moravski, Češki in Šleziji. Zadnja leta je bil zaposlen kot kantor v cerkvi sv. Jana na Brehu, kjer je deloval do svoje zgodnje smrti, 18. julija 1591. Tu je veliko skladal in tudi izdal pretežno del svojega opusa. Navezal je stike z mnogimi cerkvenimi in posvetnimi odličniki, in ti so bili pobudniki njegovih skladb, s humanisti in še posebno s pomembnimi glasbeniki.

GALLUS IN RENESANSA NEKOČ

Gallusovo ustvarjanje obsega maše, motete in posvetne zборе. Njegovo osrednje delo je Opus musicum, ki je nastalo večidel v Olomoucu. Obsega 445 motetov za celo cerkveno leto. Posvetne skladbe je komponiral pozneje na željo svojih prijateljev in občudovalcev in jih 53 sam izdal v zbirki Harmoniae morales. V svoji glasbi je Gallus sinte-

tiziral pridobitve tradicije in dosežke sodobnosti, bil je povezan s preteklostjo in obrnjen v prihodnost. Bil je pomemben za nadaljnji razvoj, čeprav ni nanj neposredno vplival. Izoblikoval si je svoj in umetniško prepričljiv izraz, s katerim se ob skladateljih starejšega rodu, kot sta bila Palestrina in Lasso, uvršča v vrh renesančne vokalne glasbe.

BITI ALI NE BITI

Končujem z znamenitim Shakespearovim stavkom iz Hamleta. V razmislek in vzpodbudo bralcu, še posebej pa vsakemu pedagogu, da bi po svoje pripo-

mogel k čimbolj slovesni obuditvi spomina na enega najznamenitejših Slovencev.

Gallus, čigar veličastno delo je tako obsežno, da ga danes vsega niti še ne poznamo, si je za svoj moto izbral zelo pomenljiv naslov skladbe z mednarodno razsežnim, a vsakomur razumljivim pomenom, ki budi in razveseljuje srce: Musica noster amor.

Ta zapis namenjam vsem, ki se zavedate pomena in vloge umetnosti in kulture v človekovi zavesti v današnjem času, ob hitrem razvoju naše civilizacije.

TOMAŽ BOLE

Obvestilo

ZBIRKE LOŠKEGA MUZEJA V ŠKOFJI LOKI so odprte samo ob sobotah in nedeljah od 9. do 17. ure. Med tednom si jih lahko ogledate od 9. do 13. ure, če se prej najavite pri upravi muzeja, tel.: (064) 662-261. Za večje skupine šolarjev in odraslih ogrevamo prostor v okroglem stolpu, tam si lahko ogledate kaseto o Loškem muzeju z videorekorderjem. Nujno je, da se prej najavite!

Na voljo imamo tudi kasete o Sloveniji v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku ter kaseto o panjskih končnicah na Slovenskem.

UPRAVA MUZEJA

Kdor se je veter, žanje burjo

O novem slovenskem filmu Do konca in naprej

Režija: Jure Pervanje, scenarij Nebojša Pakić, direktor fotografije in snemalec Tomislav Pinter, montažer Stane Kostonjavec, scenograf Jani Kovič, kostumograf Alenka Bartl, skladatelj Lado Jakša. Proizvodnja Viba film/Studio 37, 1990.

Nekako ob istem času smo na Slovenskem dobili knjigo in film o tolovajstvu Tonetu Hacetu. Marjan Remic, pisec feljtona Tone Haca – car slovenskih tolovajev, je objavil dokumentarni zapis, ki je nastal po Hacetovi pripovedi ter vzporedno le-te z dosegljivimi podatki. Življenje tolovaja, ki je bil nekdanji »strah in trepet med ljudmi, bau-bau za otroke, slovenski Robin Hood za navdušene, neizdriljiv trn za policijo« (kot pravi M. Remic) in si je prislužil tri dosmrtnje ječe in 196 let zapora, je zanimiva filmska tema.

Scenarist Nebojša Pakić in režiser Jure Pervanje pa sta posnela film, ki naj bi bil po zgodbi podobno literarnemu besedilu. Vendar ni tako. V knjigi in filmu je namreč pričujoča Hacetova oziroma Hacova gonilna sila po ropanju in oboroženi obrambi. Mnoga dejstva iz knjige so tudi uporabljena v filmu – vendar s spremembami, ki jih dopušča umetniško ustvarjanje. Podobnosti nekatereh srečanj in likov, ki se pojav-

ljajo v obeh medijih, pa so le obrobne pomena. Pomembnejše je, da je v obeh medijih predstavljeno Hacetovo hotenje zajemati življenje s polno žlico. Skupen je tudi zaplet – lov za denarjem. Ker tega ni mogoče dobiti brez dela, ga je po roparski logiki treba vzeti tistim, ki ga pač imajo. Iz tega izvira Hacetovo oziroma Hacovo početje. To je tudi tema filma.

Roparski napadi povzročajo policijske in žandarmerijske pregone. Ropar pa po vseh pravih potrebujeh pomočnike in lepa dekleta, ki ga skrivajo. Takšno dogajanje je zmeraj dovolj zanimivo, da se lahko skonstruira zgodba in domiselno dopolni uro in pol dolg film. Scenarist in režiser sta uspela snov dokaj spretno razvrstiti. Tako je nastal za slovenske razmere uspešen film.

Pravi Haca je bil popravljen. Imel je svoj poseben čar in ta je obvezoval tiste, ki so prihajali z njim v stik, da ga niso izdajali. Njihova naklonjenost do tolovaja je stakala mit o dobrotniku, ki krade bogatim in daje reve-

žem. Med reveži po Sloveniji so krožile prelepe zgodbe o njegovih radodarnosti, bogatejši so se ga bali. Film to legendo razvrednoti. Filmski Tone Haca je uživač prve vrste. Ljubi sladko življenje in vse, kar je z njim povezano. Temu podreja vse svoje početje, pa tudi moralo. Njegova filmska pot je razgibana, zabavna, hkrati pa prodiranje, ki brez ovinkarjenja drvi po določeni trasi k cilju – katastrofi. Posegi policije so v filmu le komična zaletavanja v to trdno določeno smernico. Komično je tudi Hacovo dobrotništvo. Tragično in komično se ves čas prepletata in to je bistvo dramskega konflikta.

Oblikovalci filma so se trudili, da bi lahkotnost Hacovega odnosa do življenja in njegov osebnosti čar, ki mu je omogočal razmeroma dolgo tolovajsko življenje, poudarili z vsemi izraznimi možnostmi – igro, obleko, okoljem. Direktor fotografije Tomislav Pinter je ponovno dokazal, da je mojster, ki zna na videz banalnemu dogajanju dati poetični pridih. Vizualni podobi pa sta dala svoj pečat tudi kostumografka Alenka Bartl in scenograf Jani Kovič, ki sta čisto in dosledno zaokrožila zunanjo podobo časa štiridesetih let, do katerega ima sodobni gledalec več

kot nostalgičen odnos. Za svoje delo sta tudi prejela zlati areni na festivalu jugoslovanskega igranega filma v Pulju.

Režiser Jure Pervanje je imel pri izbiri igralcev srečno roko. Vsi po vrsti so ustvarili imenitne vloge. Matjaž Tribušon je v vlogi Toneta Haca z eleganco in očarljivostjo, ki jo je zahtevala vloga, ustvaril lik tolovaja, obsojenega na tri smrtne ječe in povrh še 196 let zapora. V ta tolovajski lik se mu je posrečilo vtakati tisto dobro, kar je pozneje (po Remicu) spremenilo moralo in odnos do življenja resničnega tolovaja Toneta Haca.

Imenitno vlogo inšpektorja Kranjca je odigral Janez Hočevar. Tudi drugi – Barbara Lapajne, Lučka Počkaj, Gojmir Lešnjak, Vesna Jevnikar, Boris Cavazza, Miloš Battelino, Pavle Ravnohrib, Jonas Žnidaršič in Ivo Ban so bili izredno dobri.

Tako je Jure Pervanje, ki smo ga do zdaj poznali le kot avtorja kratkih filmov in izvrstnega snemalca mnogih filmov in televizijskih projektov, uspešno debutiral. Pokazal je, da zna dobro izbirati sodelavce, dobro voditi igralce v hotenju, da bi ustvarili pravi slovenski komercialni film.

MIRJANA BORČIČ

ALI ZNAMO SLOVENCİ GOVORITI?

Zaljubljena v govorno besedo

Ana Mlakar: »Večina ljudi se ne zna poslušati.«

Le redko razmišljamo o tem, kako govorimo; še redkeje, ali sploh znamo govoriti. Neradi priznavamo, da govor zanemarjamo, saj se nam zdita nekaj samo po sebi umevnega. Se sploh ukvarjamo z vzgojo, ki naj bi oblikovala dobrega govornika? Takšna vzgoja zahteva veliko prizadevnosti in vztrajnosti. Za ljubitelje lepe, pravilne in predvsem žive besede, za tiste, ki jo spoštujejo, traja domala vse življenje.

Ana Mlakar je svoje poklicno delo in prosti čas namenila govorniki besedi: ukvarjala se je z radijskim napovedovanjem, bila je mentorica in vzgojiteljica več rodovom radijskih govornikov, študente igralske akademije je seznanjala s tehniko govora. Ne pozabno lepo je bilo, pravi, ko so postopno vsi po vrsti »spregovorili«, se znenada zavedali besede in odkrili ter začutili njeno – dotlej neznano – moč. Od kod ji tolikšna ljubezen do jezika, predanost delu, vztrajnost in prizadevnost, čeprav so mnogi že davno vrgli puško v koruzo, čeprav ni stroka še zmeraj skoraj nič naredila za govorno besedo in govor nasploh?

Kakšni govorci smo Slovenci? Kaj lahko naredimo sami, da bomo izboljšali svoj govor?

O tem smo se pogovarjali z Ano Mlakar, samorastnico, kot se sama označuje, ljubiteljico in zagovornico lepe in žive govorne slovenske besede.

● Kako to, da se ukvarjate z govorno besedo? Namenjate ji ves svoj čas.

– Če se zamrem v mladost, ugotavljam, da sem imela veliko srečo: imela sem zelo dobre učitelje slovenščine. Znali so približati jezik, zbuditi zanimanje zanj in ljubezen. Ne vem čisto natančno, kako in zakaj me je pritegnila govorna beseda. Pred tem sem študirala glasbo in tik pred diplomo iz klavirja sem »pobegnila« v govor. Kar zgodilo se je. Morda zato, ker je vse, kar velja v glasbi, mogoče uporabiti v govoru – ritem, melodijo, zvočnost.

● To je najbrž težko...

– Ljudje moramo poslušati, kaj pravzaprav govorimo. To ni tako lahko. Še zlasti izobraženci nenehno nadzorujejo misel s tem, kako jo povedo, pa se skoraj ne ukvarjajo. Pa je bistveno. Zmeraj bi morali razmišljati, ali je povedano zbudilo zanimanje, ali je pritegnilo poslušalce, se nam bodo odzivali?

● To pomeni, da je naša govorna kultura nizka tudi zato, ker ne znamo poslušati?

– Če bi ljudje pozorno prisluhnili, kaj in kako govorijo, bi se potrudili, da bi bila njihova beseda prepričljiva in učinkovita. In veliko težje bi lagali in se sprenevedali. Naučili so nas pisati in brati. Kaj pa je z govorom? Naša abeceda pozna petindvajset črk, glasov pa je veliko več. In pri govoru moramo to upoštevati (različne a, e ipd.).

● Slovenci potemtakem nismo dobri govorniki?

– Slovenci bi lahko bili dobri govorniki. Samo prebuditi nas bi bilo treba, da bi doumeli, kolikšna moč je v besedi. Okleniti se je moramo, ne pa bežati pred njo. Nekateri zadržujejo in se jim zatika, ko govorijo; če bi za govor kaj naredili, bi njihova be-

seda tekla sproščeno. Če dobro govorimo, nas beseda varuje.

Teoretiki o govorništvu pravijo, da dober retorik zna prepričati ljudi tudi o stvareh, ki vanje sam ne verjame. Takšna retorika ni zame. Povsem drugače je, če govoriš o tistem, v kar verjameš.

● Bolj kot za pravilno besedo si prizadevate za živo in sproščeno. Je to res?

– Pisani knjižni jezik poznamo, zelo lep je. Kadar pa v takšnem jeziku spregovorimo, je slišati tako nenaravno. Potrebujemo lektorje, in ti naj bi knjižno besedo preoblikovali tako, da bi bila, četudi še zmeraj knjižna, živa. Očitno je, da se strokovnjaki s tem premalo ukvarjajo.

● Dogaja se, da je slovenščina v šoli med manj priljubljenimi predmeti.

– Žalostna in tudi zaskrbljena sem, ko srečujem srednješolce in študente, ki ne marajo slovenščine. Pravijo, da je pusta in dolgočasna. Tukaj je nekaj narobe in nekdo je kriv za to! Spominjam se slovenščine iz svoje mladosti. Kako prijetne šolske ure so bile to!

● Zakaj je zdaj drugače?

– Mladi ljudje bi se morali na vseh področjih enakomerno razvijati in napredovati, žal pa ravno na jezikovnem tako zelo zaostajajo. Ponavadi šoli očitamo, da namenja premalo pozornosti govornim vajam.

● Na svoj govor bi morali biti še posebno pozorni časniki, politiki, učitelji, skratka vsi, ki javno govorijo in imajo veliko poslušalcev in posnemovalcev.

Žal ni šole, v kateri bi si vsi ti lahko pridobili temeljno znanje o govorniki besedi. Le mladi igralci imajo to možnost na svoji akademiji. Ni prav, da so drugi prepuščeni sami sebi.

● Kaj lahko sami storimo, da bi izboljšali svoj govor?

– Vsak zase ve, kdaj mu je uspelo navezati stik z drugimi, kdaj je zbudil v njih zanimanje, ali so ga radi poslušali ali ne. Stopimo k prijatelju in – spregovorimo. Spregovorimo jasno in razločno, s po svoje obarvano besedo. Prisluhnimo ji in ji zapujamo.

Pogovarjala se je
LUČKA LEŠNIK

Že prva leta poučevanja so mi odkrila, da je z jezikom v šoli nekaj hudo narobe. Do skrajnosti zbirokratiziran učno-vzgojni proces, v katerega so z leti nekateri razmišljajoči ljudje skušali od zunaj vnesti več življenja in ustvarjalnosti, je omejil jezik in jezikovno kulturo na stopnjo bolj ali manj golega, formalnega opismenjevanja. Dolgoletna porabniška miselnost in ideološka blokada ustvarjalne pameti sta jezikovno kulturo – njivo duhovne biti in zavesti – v šoli pustili v takem plevelu, da je še nekaj rodov zelo usposobljenih učiteljev ne bo oplelo, če ne bodo iskali novih poti in metod in se pri tem nenehno spopolnjevali – strokovno in osebnostno.

BENJAMIN GRACER

pobude
odmevi

Zdravstvena vzgoja – da ali ne?

Učenci imajo ta predmet radi in ga potrebujejo

Ob prenovi šolskih programov nekateri razmišljajo o ukinitvi predmeta zdravstvena vzgoja.

Pred drugo svetovno vojno so poučevali v šolah higieno kot poseben predmet, po osvoboditvi pa je bila le-ta poseben predmet samo v zdravstvenih šolah in zadnja leta v poklicnih. Zdravstvenovzgojne teme so postopoma uvrščali v učne načrte drugih predmetov. Snov ni bila podana enotno, ampak nesistematično in nestrokovno, bila je odrinjena.

Takšno podajanje snovi iz zdravstvene vzgoje ni dalo pričakovanih uspehov. Zadovoljiv in trajen uspeh lahko pričakujemo le od programiranega in v učnem načrtu natančno opredeljenega predmeta. Zato smo navdušeno sprejeli postopno vpeljevanje zdravstvene vzgoje kot posebnega predmeta v usmerjenem izobraževanju. S tem smo v šolstvu nazadnje le začeli popravljati dolgoletno krivico in napako pri mladostnikovi vzgoji. Ob začetku usmerjenega izobraževanja je bilo v predmetniku 53 ur zdravstvene vzgoje na leto, zadnja leta pa so jo iz nepojasnjenih razlogov skrcili na samo 35 ur. Učitelji zdravstvene vzgoje prav gotovo zelo vplivajo na vzgajanje in zvečevanje zdravstvene in splošne kulture. Ker je ur malo, so ta predmet poučevali žal različno usposobljeni učitelji, ki so si s temi urami dopolnjevali šolsko obveznost in s tem razvrednotili prizadevanja in pomen tega predmeta.

Znano je, da vse razvite dežele dajejo čedalje večji poudarek preventivi in del te je tudi zdravstvena vzgoja. Vsa prizadevanja zdravstvene službe namreč ne bodo dosegla zaželenega učinka, če ne bomo vsaj doračajočim adolescencem, novim rodovom pravočasno vcepili pozitivnega odnosa do zdravja. Naučiti jih moramo pravočasnega zdravega načina življenja in skrb za nj. Ta skrb pa je pomembna za zdajšnje in poznejše rodove.

Naši učenci so v anonimni anketi, ki sem jo naredila kot učiteljica zdravstvene vzgoje, zapisali, da si zelo želijo tovrstnega znanja in ga tudi potrebujejo.

Anketirala sem 193 učencev. Izbrala sem jih naključno iz vseh letnikov, in pomenijo 10 odstotkov celotne populacije in reprezentativen vzorec. V anketi sem uporabljala vprašalnik s 14 vprašanji. Vsak vprašalnik je bil dopolnjen s spremnim pismom in navodilom za izpolnjevanje.

Po končanem anketiranju sem s pomočjo pedagoškosvetovalne službe zbrala podatke, ti pa so pokazali, kaj menijo učenci o zdravstveni vzgoji, koliko je leta koristna in življenjska, kako naj bi jo obogatili in naredili čim bolj uporabno.

Anketa je zajela največ učencev iz tretjega, prvega in drugega letnika, manj pa iz četrtega, ker imamo teh učencev manj. Štiriinosemdeset odstotkov učencev meni, da jih zdravstvena vzgoja ne obremenjuje.

Na vprašanje, ali se je učenec pri tem predmetu naučil kaj novega, jih je 82,1 odstotka odgovorilo, da je vsebina pri predmetu zdravstvena vzgoja zanje nova.

Učenci tretjega letnika so opravili tečaj prve pomoči, za katerega je bilo zelo veliko zanimanja, saj so pridobili znanje uspešno potrdili na izpitu za vozniške motornih vozil. Za to obliko dela se učenci zelo zanimajo (87,9 %).

In katera učna vsebina predmeta zdravstvena vzgoja je bila čencem najbolj všeč?

Na vprašanje je bilo mogoče odgovoriti z več odgovori. Največ zanimanja je za tisto učno vsebino, ki govori o mladostniškem spolnem in duševnem razvoju, načrtovanju družine, aidsu, zasvojenosti... Teh tem naši učenci ne obravnavajo pri nobenem predmetu, so pa zelo pomembne za telesni in duševni razvoj in življenje. V osnovni šoli učenec spozna nekatere teme, vendar prilagojene razvojni stopnji.

Spoznavanje se mora nadaljevati, spoznanja pa je treba poglobljati in razvijati z zrelostjo učencev. Nikakor pa te vsebine ne smemo izločiti iz mladostniškega predmetnika.

Koliko ur zdravstvene vzgoje na teden bi moralo biti?

Približno dve tretjini anketiranih si želi, da bi bilo dve uri ali več ur zdravstvene vzgoje na teden. Tako pomembnega vzgojnega predmeta se ne sme skrciti na eno uro na teden, in to očitno čutijo tudi učenci.

Kaj je življenjsko

87,4 odstotka jih meni, da je učna vsebina pri zdravstveni vzgoji življenjska, torej nujno potrebna za boljše življenje, zdravje in za preprečevanje bolezni. Zdravstvena vzgoja je šola za življenje, saj zajema znanje, izkušnje in vedenje, ki bo pomagalo učencem zdravo živeti.

Odgovori na vprašanje o branju literature o zdravju so pokazali, da skoraj polovica anketiranih ne prebira tovrstnih besedil, edino berivo te vrste jim je učbenik za zdravstveno vzgojo. 37,4 odstotka anketiranih prebira še kakšno literaturo (o spolnosti, revijo Zdravje...).

Tako dobijo nekaj informacij o zdravstvenih temah. Ali smemo polovico učencev neke šole »poslati v življenje« brez tega temeljnega znanja?

Petindvajset anketiranih je odgovorilo, da k vsebini in pouku zdravstvene vzgoje nimajo pripomb ter da je predmet zanimiv. Nekateri si želijo gledati več filmov, imeti več pogovorov in več ur zdravstvene vzgoje.

Teme naj bi bolj popestrili s slikovnim gradivom in avdiovizualnimi sredstvi, ki bi pripomogli, da bi si snov bolj zapomnili in dosegli večji vzgojni učinek. Odlično dopolnilo so lahko radijske in televizijske ure z zdravstveno problematiko.

Vzgoje za človekovo srečo je premalo
V tem obdobju si učenci želijo še več slišati o spolnosti, o odnosu do spolnosti, o družini, o aidsu... Iz izkušenj lahko trdim, da slabo poznajo tovrstno snov in tako so te ure tem bolj dobrodošle. Hitreje zorenje mladega rodu, pri katerem telesni in duševni razvoj nista usklajena, opozarja na potrebo po vzgoji za skladne in pravilne medčloveške odnose. A kako v samo nekaj urah zdravstvene vzgoje vzgajati za družino, za človekovo srečo in boljši odnos do življenja?

Učenci so razmišljali tudi o tem, kaj naredijo za svoje zdravje. Največ se jih ukvarja s športom in rekreacijo, se pravilno prehranjujejo, ne kadijo, skrbijo za higieno.

Ali naj ob vseh teh spoznanjih in potrebah zdravstveno vzgojo črtamo iz šolskih programov? Tudi če bi se družba za to odločila, se mora zavedati, da tiste vsebine, o kateri govorijo učenci, da je najbolj zanimiva in potrebna, nikakor ne sme izločiti ali dovoliti, da jo nestrokovno obravnavajo pri drugih predmetih.

NEVENKA KISNER

O STATISTIČNIH POVPREČJIH ŠOLSKIH PLAČ

Nevarna razmerja III

Ob koncu lanskega decembra so se zbrali na skupščini zastopniki Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti. V svojem poročilu sem kot predsednik sindikalne konference osnovnih šol podal tudi obširno analizo o osebnih dohodkih v slovenski osnovni in srednji šoli. Prav o osebnih dohodkih je v članku z enakim naslovom novembra razmišljal tudi Janko Svetina (Prosvetni delavec, 5. novembra 1990), svoja razmišljanja pa je dodal še Zoltan Jan, predsednik sindikalne konference srednjih šol (Prosvetni delavec, 10. december 1990). Moje poročilo v mnogočem dopolnjuje in pojasnjuje misli, zapisane v teh dveh člankih. Sindikalni zaupniki, ki so sodelovali na naši sindikalni skupščini, so menili, da bi bilo zelo primerno analizo tudi objaviti. Skupščina je presodila, da je lahko moje poročilo dobra podlaga za določanje ciljev našega prihodnjega sindikalnega delovanja.

V svoji analizi sem skušal odgovoriti na tri vprašanja:

– kakšni so bili osebni dohodki v osnovni in srednji šoli v preteklih letih (vse od leta 1979);

– kakšni naj bi bili osebni dohodki v šolstvu v primerjavi z gospodarstvom Slovenije in

– kakšni so osebni dohodki v šolstvu v letu 1990 v Sloveniji.

Ko se pogovarjamo o tem, kakšni so bili osebni dohodki v osnovni šoli in kakšni bi morali biti, zmeraj slišimo neki količnik 1,19. Ta številka pomeni, naj bi bil povprečni osebni dohodek v osnovni šoli 1,19 povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije. To merilo ni bilo nikoli strokovno utemeljeno ali statistično izračunano, izvira pa iz daljnega leta 1979, češ da so bili takrat osebni dohodki v šolstvu dobri. Podobno je indeks za srednjo šolo 1,38. O tem, koliko sta tadv indeksa ustrezna, kasneje.

Za povprečje osebnih dohodkov v osnovnih in srednjih šolah ugotovimo v zaporednih letih od 1979 do 1989 takšne letne indekse: osnovna šola 1,18 – 1,16 – 1,11 – 1,10 – 1,07 – 1,09 – 1,12 – 1,16 – 1,18 – 1,16 – 1,22 in

srednja šola 1,37 – 1,38 – 1,33 – 1,31 – 1,24 – 1,23 – 1,23 – 1,30 – 1,33 – 1,31 – 1,34. Za čas od januarja do septembra 1990 sta bila za osnovno šolo indeksa 1,24 in za srednjo šolo 1,35. Najslabše osebne dohodke smo torej imeli v letih 1983 in 1984.

Za enajstletno obdobje od 1979 do 1989 ugotovimo tako povprečna indeksa: osnovna šola 1,14 (95,9 % od 1,19) in srednja šola 1,31 (94,9 % od 1,38). To pomeni v enajstih letih skoraj sedem osebnih dohodkov.

Izrazil sem že dvom o tem, da 1,19 res pomeni izenačen osebni dohodek med osnovno šolo in gospodarstvom (in podobno 1,38 za srednje šole). Pri tem domnevam, da izenačenost pomeni v povprečju enak visok osebni dohodek delavca v šolstvu in tistega v gospodarstvu, če imata oba enako stopnjo izobrazbe.

Ali je ta dvom upravičen, sem preveril tako, da sem primerjal izobrazbeno sestavo delavcev v vzgoji in izobraževanju ter delavcev v gospodarstvu. Zavod za statistiko Slovenije mi je poslal podatke za 31. december 1989. Obdelal sem podatke o izobrazbeni sestavi zaposlenih v gospodarstvu Slovenije, v osnovnih šolah in v srednjih šolah v Sloveniji. Ne bom navajal števil za vsako stopnjo strokovne usposobljenosti posebej, nekaj pa naj jih le napišem.

V gospodarstvu Slovenije je imelo 31. decembra 1989 kar 76,30 odstotka delavcev izobrazbo nižjo od srednje, 16,78 odstotka delavcev je imelo srednjo izobrazbo, 3,56 odstotka višjo in 3,36 odstotka visoko izobrazbo. V osnovnih šolah v Sloveniji je imelo na isti dan 23,05 odstotka izobrazbo nižjo od srednje, 24,55 odstotka srednjo, 45,51 odstotka višjo in 6,89 odstotka visoko izobrazbo. V srednjih šolah pa 23,28 odstotka nižjo izobrazbo od srednje, 17,40 odstotka srednjo, 12,24 odstotka višjo in 47,08 odstotka visoko izobrazbo.

Za vsako stopnjo izobrazbe (zahtevnosti del in nalog) je bil v preteklosti z različnimi akti določen osebni dohodek z nekim indeksom glede na najenostavnejša dela (izhodiščni OD). Ti indeksi so bili v različnih aktih različni. V vsem obdobju, ki ga omenjam, so veljali standardi in normativi, kakršne občine (in tudi republike za srednje šole) še danes uporabljajo. Vrednosti del so sicer izražene v točkah, če preračunamo pa dobimo tale razmerja do najenostavnejšega dela: NKV – 1,00, KV – 1,67, VKV – 1,78, SR – 1,92, VIS – 2,41, VIS – 2,62.

Naračunal sem te količnike, ki pomenijo povprečno vrednost dela v posamezni dejavnosti v Sloveniji: gospodarstvo 1,5314, osnovne šole 2,038, srednje šole 2,1725. Po tem izračunu bi moral biti povprečni osebni dohodek v osnovnih šolah Slovenije 1,33 povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije. Za srednje šole znaša količnik 1,42. Oba indeksa sta občutno višja od 1,19 za osnovne šole in 1,38 za srednje šole.

Podobno sem primerjal tudi kvalifikacijske količnike na podlagi nekdanjih primerjav s pogojno nekvalificiranimi delavci (PND) in na podlagi vrednosti iz splošne kolektivne pogodbe. Na podlagi PND sta količnika 1,53 za osnovne šole in 1,66 za srednje šole, po splošni kolektivni pogodbi pa 1,28 za osnovne šole in 1,38 za srednje. Po izračunu naj poudarim tri ugotovitve:

• V vsem 11-letnem obdobju šolstvo ni bilo plačano do »dogovorjenega« indeksa 1,19 za osnovne šole oziroma 1,38 za srednje šole; razlika znaša več kot 4 odstotke.

• »Dogovorjena« indeksa 1,19 in 1,38 ne zagotavljata enakega osebnega dohodka delavcev v šolah v primerjavi z delavci v gospodarstvu.

• Z indeksom 1,19 je bila osnovna šola bolj zapostavljena kot pa srednja šola z indeksom 1,38.

Letošnja slika je sicer videti nadpovprečno dobra glede na povprečja v zadnjih enajstih letih, vendar so bile rasti osebnih dohodkov v Sloveniji občutno večje (tako ugotavlja Zavod za statistiko Slovenije za gospodarstvo). To utemeljujem s podatkom, da so bili povprečni osebni dohodki v negospodarstvu Slovenije od januarja do septembra 1990 1,36 povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije. V preteklih letih je bil ta

indeks občutno nižji. V letih 1979–1988 je bil povprečno 1,1. Od januarja do septembra 1990 je bil torej 16 odstotkov višji od tega povprečja. Če enako primerjamo povečanje povprečnih osebnih dohodkov v osnovni šoli, ugotovimo 9-odstotno rast v srednji šoli pa je bila ta komaj 3,6 odstotka. V nekaterih delih negospodarstva (banke, zavarovalnice...) so se torej osebni dohodki povečali precej bolj kot v gospodarstvu in šolstvu.

Ena od stalnih zahtev našega samostojnega sindikata je bila tudi, naj se osebni dohodki v osnovnih in srednjih šolah poenotijo. Od januarja do septembra 1990 so bile med temi osebni dohodki precejšnje razlike. V osnovnih šolah so imeli najbolj osebne dohodke v naslednjih občinah (primerjam s povprečnim osebnim dohodkom v gospodarstvu Slovenije za to obdobje, 5.019 din): Ljubljana Center 7.074 din ali 140,9 odstotka gospodarstva Slovenije, Ljubljana Bežigrad 137,7 odstotka, Vrhnika 136,9 odstotka, Ljubljana Moste-Polje 136,8 odstotka, Domžale 134,9 odstotka, Krško 133,9 odstotka in Ljubljana Šiška 133,8 odstotka.

V Sloveniji je 13 občin, v katerih so imeli v osnovnih šolah v povprečju v tem obdobju osebne dohodke večje od 13 odstotkov povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije.

Najslabše osebne dohodke so imeli v osnovnih šolah v občinah: Ravne na Koroškem 5,33 din ali 106,3 odstotka gospodarstva Slovenije, Brežice 108,2 odstotka, Ljutomer 109,6 odstotka, Slovenska Bistrica 110,6 odstotka in Dravograd 110,7 odstotka.

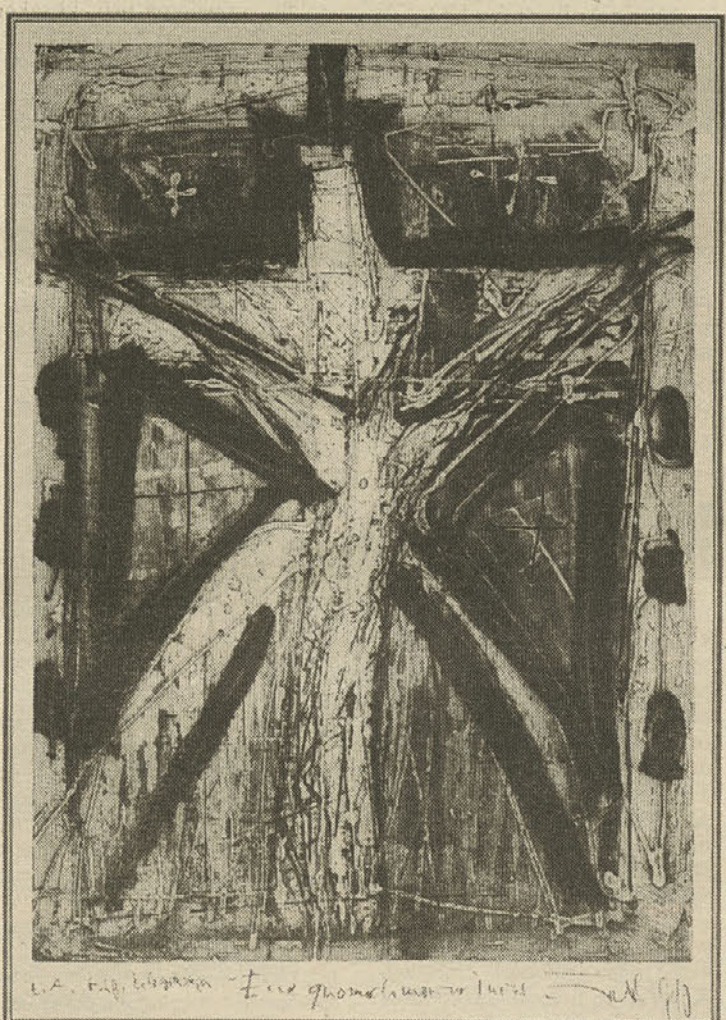
V 22 občinah v Sloveniji je bil v tem obdobju osebni dohodek v osnovnih šolah v povprečju manjši od 1,19 povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije.

V občini Ljubljana Center je bil osebni dohodek v osnovni šoli 32,6 odstotka boljši kot v občini Ravne na Koroškem. To pomeni vsak tretji mesec osebni dohodek več. Vsekakor je to prevelika in nesprejemljiva razlika.

V srednjih šolah so bile v tem obdobju razlike še večje. Najvišji osebni dohodek je imela v povprečju občina Škofja Loka (158,8 odstotka povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije) in najnižjega občina Šmarje pri Jelšah (komaj 95,2 odstotka povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu Slovenije). Torej je bil osebni dohodek v Škofji Loki kar 66 odstotka boljši kot v Šmarju.

Takšni so torej odgovori na vprašanja, ki sem jih postavil na začetku. Potrjujejo vse tisto, kar si naš Sindikat delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti prizadeva že nekaj let. Spramem, ki kot je videti, le počasi prodirajo tudi v šolstvo, so letni priložnost, da končno le ugotovimo vsaj nekaj razpok v metodologiji izračunavanja šolskih plač. Razni »zakoni o omejevanju osebnih dohodkov«, ki ponajso samo indekse, oprte na nekaj, kar je nekoč bilo, ne rešujejo ničesar.

JANEZ ZUPAN

Nagrajeni časopisi

Nepozabno petkovo dopoldne smo preživeli 14. decembra 1990 v Kranju, v kieselsteinskem gradu. PIL, revija za mlade, je izbrala najboljše otroške časopise, pripravljene v šoli in tudi doma.

Prisrčno snidenje, polno presenečenj in slovesnosti je bilo v kranjskem Svetu knjige, – tam so z razstavo nagrajenih šolskih glasil pričakali mlade časnike in urednike iz vseh krajev Slovenije.

Po kratkem kulturnem sporedu so bile v modri dvorani gradu Kieselstein podeljene nagrade in priznanja za celotno podobo, za tematske številke, posebne nagrade, nagrade za oblikovanje in nagrade za posameznike.

Nagrade so prejeli:

– za celotno podobo: BREZIMENI, OŠ Antona Ukmarja, Koper; VICTORY, OŠ Bratov Polančičev, Maribor in STEZICE, OŠ Heroja Bračiča, Trzin

– za tematske številke: GORJAN, OŠ NH Ivana Bizjaka, Otlica; POD KOZLOVIM ROBOM, OŠ Franceta Bevka, Tolmin; VESELE VETER, OŠ Slavka Šandra, Prebold in SVETLE MISLI, OŠ Bratstva in enotnosti, Kranj.

– Posebne nagrade: UTRINKI, OŠ Ledina v Univerzitetnem ničnem centru Ljubljana; MALA LOŠKA MEDLA, 4. razred Petra Kavčiča, Škofja Loka in TO SMO MI – STUDENČEK, Zavod za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka, Vipava.

– Za oblikovanje: POHORSKA SMREKA, OŠ Pohorskega odreda, Slovenska Bistrica.

– Za posameznika: BOBY, Mateja Purgar iz Radovljice; VREDNOTE POMADNEGA JUTRA, Matej Kranjc iz Celja.

MARJETA DEMŠAR

KAKO NAJ SE UČIMO

Med stvarnim in idealnim

Če hočemo spoznati kulturo nekega naroda, si moramo najprej ogledati stranišča in bolnišnice za duševno bolne. Tako je začel svoje predavanje kot uvod v psihiatrijo prof. Kanoni pred mnogimi leti. Ko je potem opisoval značajsko deformirano osebnost, je spregovoril tudi o šolskem ocenjevanju in pribil: Tisti ocenjevalec, ki pravi, da zna za odlično samo bog, za prav dobro on sam, za dobro pa najboljši učenec, je suha anemična glista, ki pogosto urinira, kadar pa se podela, se zmeraj tanko.

Zaradi nekoliko bizarne prišpodobe (Russel) smo si verjetno podano misel vsi poslušalci zapomnili za vse življenje. Žal je najbrž tudi načeti problem ostal aktualen vsa ta dolga leta našega pomnjenja. Predavatelj nas je prepričal zlasti o drugem: da nekateri učitelji zamenjujejo stvarno z idealnim, to pa dokazuje njihovo strokovno nesposobnost. Zaradi sugestivne prepričljivosti sem takrat pomislil, da je pač treba to vsem učiteljem povedati in že ne bo več takih »suhih anemičnih glist« v razredih, vendar sem se motil.

Pozneje, ob študiju dokimologije (učenje, poučevanje, ocenjevanje...), sem spoznal, da je vsako številčno ocenjevanje vpeto v kategorije; to pomeni, da ne more biti z nezadostno ocenjeno le absolutno neznanje in prav tako ne z odlično absolutno znanje, saj v življenju ni ne enega ne drugega. To me je še bolj utrdilo v prepričanju, da je imel prof. Kanoni prav. Ugotovitve dokimologije, da so šolske ocene kar do 50 odstotkov odvisne od profesorjev ali izpraševalcev, in ne od resničnega znanja kandidatov, pa so me spravile kar v nekakšno krizo, ki še traja.

O ocenjevanju sem večkrat predaval šolskim kolektivom, omenil sem tudi Kanonijevo domislisko, in kar pogosto se mi je dogajalo, da mi je ravnatelj, ko me je po končanem predavanju

povabil v svoj prostor, prišepnil: Tudi na njegovi šoli imajo anemično glisto, včasih jih je kar več, vendar on o tem ne sme govoriti, saj je brez moči, bolje je, da sproži to kdo »od zunaj«.

Minilo je že kakih 35 let mojega aktivnega dela v vzgoji in izobraževanju, vendar se, kar zadeva metode poučevanja ter odnos med učitelji in izobraževanci, ni tako rekoč nič spremenilo. Stvari so izjemno trdožive, nekoliko tradicionalno podedovane.

Vsak učitelj misli, da je dober

Ne nameravam govoriti veliko o problemih poučevanja, vendar sta učenje in poučevanje toliko komplementarna procesa, da ju ni mogoče ločevati. Poučevanje močno zadeva nacionalno tradicijo in govoriti o tem učiteljem vseh vrst in stopenj kot nekakšen osamljeni jazdec, je bolj ali manj jalov posel. Čedalje bolj sem prepričan v Unescovo analizo, da je treba za vpeljavo posamezne novosti v neki šolski sistem kar do 25 let trdega sistematičnega dela, za prenovitev celotnega sistema pa od 100 do 120 let. Vsak učitelj je namreč prepričan, da je dober, če že ne najboljši pedagog, čeprav je dobrih pedagogov zlasti na višjih zahtevnejših programih zelo malo – čim višje gremo, tem red-

kejši so. Zdi se, da je prepričanje o lastnih pedagoških sposobnostih celo biološko porojeno, kajti učitelji imajo svoje otroke in jih vzgajajo, a tudi druga (višja razvita) živa bitja vzgajajo svoj rod (tudi mačka zna vzgajati svoje mladiče). Med vzgojo in izobraževanjem pa ni nobene ožje razmejenosti – in že smo tam. Izobraževanje oziroma poučevanje naj bi bilo odvisno od zanimanja ali morda celo od prirojenega daru, posebno znanje ni potrebno. Večina učiteljev razume visokošolsko didaktiko kot nekoristno vmešavanje nepristojnih v njihovo področje dela, pogosto z uemeljitvijo, da ni nobenih možnosti za prenašanje splošnih spoznanj na specifično znanstveno področje, vse da je odvisno od znanstvenega prodora samega; vrhunski strokovnjak je »eo ipso« tudi vrhunski pedagog. Takšno resoniranje seveda ni le naša posebnost, bolj ali manj ga poznajo povsod. A. Kvale poroča, da se pri imenovanju visokošolskih učiteljev upoštevajo v Evropi skoraj samo natisnjena znanstvena besedila. Čeprav se stanje v zadnjih letih nekoliko spreminja v prid pedagoškim sposobnostim, pa še zmeraj ostaja raziskovanje daleč najmočnejše merilo za odbiro učiteljev. Zunanji izraz takih prepričanj je tudi naš pojav, da se na najodgovornejša mesta v vzgoji in izobraževanju prijavljajo strokovnjaki tehničnih področij, s tem pa se zanika ožja stroka. Tak pojav sam po sebi ni nujno nekaj slabega, če gre za družbenopolitične položaje, kjer sta zmeraj pomembni splošna modrost in presoja, vendar pod pogojem, da imajo ob sebi svetovalce strokovnjake s področja vzgoje in izobraževanja. Če takšnega usklajevanja ni, pa se dogaja, da pomembne sistemske odločitve ne vsebujejo bistvenih sestavin stroke, to pa lahko razobliči sistem na različnih ravneh. Podobna praksa na nekem drugem področju za javnost ne bi bila sprejemljiva, denimo, da bi bil minister za kmetijstvo, industrijo ali zakonodajo imenovan sociolog, filozof ali pedagog, čeprav je analogija utemeljena.

Tradicija ima moč

Metode poučevanja temeljijo povečini na tradiciji, ne da bi se nosilci tega zavedali (seveda ob posameznih svetlih izjemah, ki so največkrat »okužene« s študijem v tujini, vendar se žal taki prepočasi množijo). Kakor je neki učitelj sam doživil pedagoški proces, tako ga tudi izpeljuje ali reproducira. Ta inercija je neverjetno trdovratna, metode dela so pogosto popolnoma enake, to pa tudi poraja enako število uspešnih in neuspešnih skozi desetletja, osip in uspehi sta predvidljiva na podlagi pretekle dokumentacije, četudi se zamenja vrsta rodov učiteljev in študentov. Ko smo pred dobrimi 35 leti poslušali neki predmet na neki fakulteti, je predavatelj v veliki dvorani govoril tako tiho, da smo ga v prvih klopih komaj slišali. Zato smo se zbirali že uro pred predavanjem, da bi dobili sedež spredaj. Pred nedavnim sem povprašal študenta iste fakultete o istem predmetu in povedal mi je, da je zdaj popolnoma enako, čeprav bi bil danes izdatek za ozvočenje, če ni boljše rešitve, zelo zelo majhen. In tudi učbenika ali skript še zmeraj nimajo, tako kot jih nismo imeli takrat. Ko sem povprašal po uspehu – spet nobene spremembe, vse je identično, nič se ni spremenilo ne na boljše ne na slabše, skratka, spremenilo se je na slabše, saj »status quo« na tem področju gotovo pomeni korak nazaj.

Visokošolska didaktika, ki ji razviti svet namenja čedalje večjo pozornost, je pri nas še nedonošenček. Barica Marentič-Požarnik se trudi stvari zboljšati, v mednarodnih krogih dosega lepa priznanja, doma pa ima status osamljene entuziastke. Udeleženci na njenih seminarjih so redki, praviloma tisti, ki takega spopolnjevanja ne potrebujejo kaj dosti, saj so dobri učitelji in se že sami spopolnjujejo, toda »tapravih« tam ni in jih najbrž nikoli ne bo.

JOŽE TRČEK

Nadaljevanje prihodnjic

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Kaj zadošča za dvojko

Rada bi vedela, kaj in koliko bi moral znati naš otrok, da bi imel v spričevalu zadostno, dvojko; ne podarjeno, temveč zaslužno. Moti me, ker tega nikoli ne vem. Sin je že v višjem razredu osnovne šole, ves čas pa le za silo »leze« iz razreda v razred. Če bi bil odvisen sam od sebe, nikoli ne bi prišel do sedmega razreda. Tako pa se z njim vred učimo vsi člani družine: eden matematiko in fiziko, drugi slovenski jezik in tako naprej. Podajamo si ga iz rok v roke. Vsakomur od nas to »poučevanje« vzame veliko časa. Lahko si mislite, koliko je šele z učenjem obremenjen otrok! Mislim, da čez vse razumne meje. Iz vsega tega učenja se izcimijo slabe dvojke. Razmišljali smo že, da bi ga dali v posebno šolo, vendar so nam v šoli rekli, da to ne bi bilo pametno. Tudi nam se zdi, da hodi v posebno šolo drugačni otroci. Toda tako tudi ne gre več naprej. Rada bi ga malo razbremenila. Želim, da bi tudi naš otrok imel malo več prostega časa, v katerem bi počel stvari, ki ga veselijo. Toda ker ne vem, kaj bi moral znati za dvojko in koliko, nam ne kaže drugega kot to, da se učimo vse po vrsti.

Družina kot pomožni učitelj

V šoli se že dolgo govori o minimalnem, temeljnem, obveznem, osnovnem znanju, ki naj bi ga obvladal vsak otrok. To znanje ni bilo pogoj za napredovanje iz razreda v razred in za uspešno dokončanje osnovne šole. Temeljno znanje je v nekaterih učnih programih posebej poudarjeno, vendar to veliko učiteljev spregleda. Učitelji so se nekoliko tudi sprijaznili s tem, da jim nekdo predpisuje obseg in hitrost podajanja snovi in sami premalo razmišljajo, katero znanje je temeljno, kaj je najnujnejše za enega učenca in kaj za drugega. Podrejanje je v tem primeru vsekakor udobnejše, bolj varno in manj odgovorno. Zavedati se je treba, kateri cilji so etapni, postopni. Zmeraj hlastamo za velikimi cilji, ob njih se manjših niti ne zavedamo. Manjši cilji pa so lahko hkrati tudi temeljno znanje.

S fantom, ki obiskuje 7. razred, že dalj časa poskušam, da bi vsaj delno zadostil zahtevam šole. Naj za zgled navedem, kako je s tem pri slovenskem jeziku. V 7. razredu so na vrsti odvisniki: krajevni, časovni, vzročni, načinovni, dopustni, namerni, pogojni. Prvi štirje se opirajo na stavčne člene tako kot osebki, predmetni in prilastkov odvisnik. Učijo se jih v 6. razredu, le da so ti štirje odvisniki iz sedmega razreda lažji. Če hoče obvladati odvisnike, moraš najprej poznati stavčne člene. Stavčne člene se učijo že od 2. razreda, vsako leto enega. Torej je pričakovati, da bo imel vsak sedmošolec temelje za učenje odvisnikov. Blaz jih ni imel. Pustila sva odvisnike in se lotila stavčnih členov. Za ugotavljanje teh pa so potrebne vprašalnice – po neki besedi se moraš najprej vprašati, šele potem jo lahko določiš. Blaz pa po stavčnih členih sploh ni znal vprašati. Zato sva se spustila še nižje.

Ustrezno spraševanje je bolj odvisno od posluha za jezik, sposobnosti asociiranja z besedo na vprašanje ali z vprašalnikom na besedo. To je jezikovna sposobnost, za katero otrok prinese predpozicijo na svet, razvija pa jo v zgodnjih otroških letih. Ker je ta sposobnost večini otrok našega okolja dana, šola v svojih programih nima vadb za postavljanje vprašanj (ali pa vsaj ne dovolj) vprašalnic, besednih asociacij. To vadbo naj bi imeli učenci že v prvem in drugem razredu, vsekakor preden se začne učiti stavčne člene. Pot do poznavanja odvisnikov je torej speljana prek stavčnih členov in prek vprašalnic. Temelj je hkrati tudi nadgradnja.

Blazu ta jezikovna sposobnost ni bila dana. Naj ga zdaj zavržemo, poženemo s šole, naj ga pustimo v drugem razredu, do koder sega njegovo jezikovno znanje? Povedati moram, da je fant sicer zelo razgledan. Med njegovo temeljno znanje ne moremo šteti odvisnikov pa tudi samostojne stavčne analize ne. Temeljne znanja zanj ne bomo določali vnaprej, temveč bomo uresničevali etapne cilje, kot so: pravilno napisati stavek; postaviti ločila, piko na koncu stavka in vejico po poprejšnji vsebinski analizi; podčrtati glavni stavek, če je ta povsem jasen (ne le ena sama beseda); vprašati se po enostavnem odvisnem stavku; s pomočjo vprašalnice poiskati na pomožnem miselnem vzorcu ime stavčnega člena... Za zdaj se zna Blaz vprašati po krajevnem, časovnem in vzročnem odvisniku. Določiti pa ga še ne zna, ker se ne spomni ustreznih besed. Pomaga si s preglednico.

Učitelj, ki ve, koliko otrok zmore, mu lahko da primerno nalogo, z dosegljivim etapnim ciljem. Če je cilj znan in primeren, ga otrok lahko doseže v določenem času sam ali z manjšo pomočjo. Ostane pa mu še prosti čas, do tega pa ima pravico vsakdo, ki dela. Vaši družini svetujem, da pomagata učiteljem, da bodo spoznali, da se vaš otrok ne more učiti vsega (kaj šele naučiti). Naj učitelji povedo, katera poglavja se mora učiti, katera lahko izpusti, kolikšen in kateri del poglavja mora znati: definicijo, formulo, potek dogodkov, primer, letnico, odgovor na konkretno vprašanje... Otroku, ki ima dober spomin, opis dogodkov ne bo delal preglativ. Otroku, ki težko dojema, bo znal snov razložiti le ob zgledu. Definicije formule, operiranje z abstraktnimi pojmi naj bo namenjeno otrokom, ki jim razumevanje in besedno izražanje ne povzročata težav. Z vašo pomočjo in vašimi pobudami bodo tudi učitelji lažje izbirali in določali temeljno znanje.

Šola ali test vzdržljivosti

Spet se oglašam, čeprav v spremenjenih razmerah, ko marsikdo misli, da so učitelji zdaj bolj zadovoljni in da bo šola drugačna, bolj prijetna. Trdno sem prepričana, da bo šola postala bolj človeška, vendar šele takrat, ko bomo človeški tudi v medsebojnih odnosih.

Kako naj bo učitelj do učenca dobrohoten, če med svojim šolanjem tega ni doživel ali če je šel v prosvetno službo zato, ker je v njej »več počimic«, ali zato, ker je učiti pač lahko. Marsikdo je pristal v tem poklicu tudi zato, ker mu je drugje splošlelo. Naj mi oprostijo tisti, ki so šli v učiteljski poklic iz ljubezni do učenca in predmeta, ki ga poučujejo. Takih učiteljev je mogoče celo več, kot si mislimo, le da so jih skoraj polstoletne »reformске« okoliščine naredile brezvoljne in zagrenjene. Če nisi bil pripravljen ljubovati vsem nezdravim, nelogičnim in včasih tudi nečloveškim poskusom z učitelji in učenci, potem si se pač razčlovečeval. In zdaj smo, kjer smo.

Iz izkušenj vem, kako gledajo kolegi na učitelja, ki ne daje nezadostnih ocen kar po vrsti. Prepričani so, da dela to zaradi tega, da bi bil pri učencih priljubljen in da tak učitelj ne more kaj dosti naučiti. Smo v začaranem krogu. Ne zavedamo se, da smo postali del razumarske, tekoče trakovske, storilnostno usmerjene šole, ki se razčlovečuje še naprej. Učenec ni učenec, ampak predmet, učitelj ni učitelj, ampak stroj za pridobivanje ocen. Učenci še zmeraj hodijo iz šole s polno glavo, naveličani, prestrašeni, utrujeni, ne samo tisti z manjšimi sposobnostmi in nedisciplinirani, temveč tudi inteligentni, ustvarjalni in pridni.

Vendar bi se z malo truda dalo marsikaj spremeniti. Ali je tako težko pregledati dnevno in tedensko obremenitev učencev in spraševati takrat, ko damo učencu dovolj časa, da se nauči? Tako se

pa dogaja, da se kontrolke nakopičijo v nekaj dneh; včasih sledi kontrolka ali spraševanje po dnevu, ko učitelj dobro vedo, da se ni bilo mogoče vsega naučiti. Sprašujem se, kje so svetovalci in šolski ravnatelji.

Ali je tako težko učenca pred preverjanjem znanja sprostiti? Zdaj se dogaja, da trepeti, ali bo dovolj hitro odgovoril, da ne bo še pred koncem vprašanja dobil nezadostno.

Ali je tako težko preveriti neko splošno znanje, ne pa na podlagi delčka snovi napisati slabo oceno.

Končno bi se že morali zavedati, da čas spraševanja ni skrivnost. Če vsi vemo, da so učenci preobremenjeni, zakaj se ne bi z njimi pogovorili vsaj včasih, kdaj bo kdo vprašan in katero snov. Mislim, da je namen šolanja znanje šolajočih, ne pa lov za ocenami.

Včasih imam občutek, da nekateri učitelji zlasti pri boljših učencih kar malo uživajo, ko ga »najdejo«, da ne zna. To je sramota za učitelja, kajti »najiti« učenca, da ne zna, je pač lahko. Vse premalo upoštevamo zakonitosti človeške narave. Tako kot uničujemo vso naravo, uničujemo tudi ljudi, ker smo polni sami sebe in svoje namišljene »znanosti«. Najbolj naravno je, da je tudi učenec utrujen, preobremenjen ali kako drugače moten, da ne more biti vedno in povsod pripravljen odgovarjati kakor iz topa.

Nikar se ne bojmo, da bi bili predobri. Če si nekoliko bolj razumevajoč in potrpežljiv, še ne pomeni, da moraš popuščati pri kakovosti znanja, redu in odgovornosti. Čas zahteva ljudi, ki se bodo radi učili vse življenje. Ne ubijajmo veselja do učenja že učencem samo zato, ker se nam ne da delati malo drugače in ne koliko bolj razumevajoče.

URŠKA SNEDIČ

SVETOVALNI CENTER ZA OTROKE, MLADOSTNIKE IN STARŠE

61000 Ljubljana, Gotska 18

ŠTUDIJSKA SREČANJA ZA ŠOLSKE SVETOVALNE SLUŽBE

II. polletje šolskega leta 1990/91

22. 2. 1991 ob 11. uri:	Dr. Kranjc A.: HUMANIZACIJA IZOBRAŽEVANJA
8. 3. 1991 ob 11. uri:	Strojin M., dipl. psih.: KLUB STARŠEV ZA BOLJŠO ŠOLO
22. 3. 1991 ob 11. uri:	Gradišar M., prof. pedagog.: KOOPERATIVNO UČENJE
5. 4. 1991 ob 11. uri:	Pahor N., Skrt-Leban N. (OŠ Šempeter): DELO Z NADARJENIMI OTROKI V NIŽJIH RAZREDIH
19. 4. 1991 ob 11. uri:	Sterle V., klin. psih. spec.: PROSOCIALNO UČENJE
10. 5. 1991 ob 11. uri:	Dogša I. (OŠ V. Vlahovič, Maribor): ETIČNI KODEKSI PSIHOLOGOV IN DRUGE ZANIMIVOSTI S KONGRESA ISPA V NEWPORTU
24. 5. 1991 ob 11. uri:	Makarovič K., klin. psih. spec.: NAJPOGOSTEJŠI PSIHIATRIČNI SINDROMI, DRUGE PSIHOSOCIALNE MOTNJE IN ZNAČILNOSTI OBRAVNAVANIH ŠOLSKIH OTROK
7. 6. 1991 ob 11. uri:	Prof. dr. I. Kolvin, profesor otroškega in družinskega duševnega zdravlja na Royal Free Hospital in profesor na Tavistock Centre v Londonu: PSIHOSOCIALNE MOTNJE V OTROŠTVU

nove
knjigeSpoznania iz dolgoletne
prakseLjudmila Žalik: Nivojski pouk v klasični učilnici. Zavod
RS za šolstvo 1990

Za slovenske pedagoške publicistične razmere je izšlo izjemno redko, zato pa toliko bolj dragoceno delo dolgoletne elementarne na osnovni šoli Križevci pri Ljutomeru, Ljudmila Žalik, Nivojski pouk v klasični učilnici. Se pravi, da ga je napisala učiteljica, ki je teoretično osmislila svojo individualno učno prakso in učne izkušnje. S tem se je pridružila danes izjemno redkim, pred prvo svetovno vojno in med vojnami pa številnim pišočim učiteljem, kakršni so bili denimo Z. Bergant, M. Ledinek, M. Mencej, J. Jurancič, L. Pibrovce, E. Vranc, A. Kopriva in V. Cvetko.

Ti in še mnogi drugi se niso zadovoljevali s ponavljanjem že utečenih vzgojno-izobraževalnih kolesnic, marveč so o svojem delu kritično razmišljali, iskali nove poti, svoja spoznanja in izkušnje pa prenašali tudi drugim. Ti veterani t.i. »učiteljske pedagogike«, kakor jo je poimenoval dr. Schmidt, imajo neprecenljive zaslugе za razvoj osnovnošolskih metodik in za navezovanje šolske reformnih stikov med slovensko in evropsko osnovno šolo.

Podobne težnje uresničuje s svojim besedilom tudi Milka Žalikova. Že zdavnaj je ugotovila, čeprav ji je bilo tedaj na voljo še bore malo teoretične opreme, da enotna (skupna) šola ne more biti uspešna in demokratična, če ni učno delo že od prvega razreda individualizirano. Ta svoja spoznanja je Žalikova tudi praktično operativizirala in udejanila. V tem pogledu se je bistveno oddaljila od mnogih njej podobnih, ki tudi niso zadovoljni s tem, kar je, za drugo, novo pa jim zmanjka moči, volje poguma in največkrat tudi znanja. Žalikova je vse to imela, poleg tega pa še redko lastnost učitelja razumnika, da se je argumentirano in ustvarjalno »upirala raznim zunanjim pritiskom in ukazovanju glede postopkov in poteka dela. Izmed predpisane sem upoštevala le tisto, kar sem iz izkušenj štela za dobro« (omenjeno delo, str. 6).

Elementarkam bo zagotovo najprej zbudilo pozornost avtoričino diferenciranje in individualiziranje na treh zahtevnostih ravnih celotnega pouka materinščine v prvem razredu.

Navedeni so zgledi za pripravljano obdobje, obravnavo velikih tiskanih ark, malih tiskanih, malih pisanih, in velikih pisanih, za začetno branje, obravnavo besedil, pisanje narekov ipd. Nadrobneje bi moral oceniti te novosti kakšni sodobni metodiki elementarnega pouka materinščine. Sam elim opozoriti povsem fragmentarno na splošnejše didaktične in pedagoške nazore M. Žalikove, ki sestavljajo sorazmerno zaokrožen učni sistem.

Avtorica ugotavlja, da mora učitelj ločiti igro od dela, pa vendar oboje upoštevati; da se mora učenec truditi, če hoče učno napredovati; da si morajo učenci pridobiti temeljno znanje, si razviti delovne navade in samostojnost ter izrabiti svoje sposobnosti; da učnega dela ne kaže prepuščati stihiji stvari, vendar ga tudi ne strogo zamejevati; v se je pri pouku treba ogibati dolgovetnosti, stereotipnosti in zmeraj znova uravnavati razmerje med znanjem in novim; da mora imeti učitelj neprenehno pred očmi globalne vzgojno-izobraževalne smote in posamične cilje ter pri temeljnih tudi vztrajati; da je nujno učne vsebine nenehno navpično in vodoravno povezovati in s tem nenehno preverjati in ponavljati; da mora biti težavnost pouka in napredovanje učencev premišljena in individualizirana; da pretravanje z didaktičnimi pripomočki ne koristi; da je hitro obvladanje branja pogoj uspešnega učenja in samostojnega dela učencev.

Avtorica poudarja, da je nujno vsakega učenca individualizirano razumeti in tako z njim v različnih učnih položajih tudi delati; da je treba hkrati in enakopravno učno spodbujati šibkejšje in zmogljive učence ter v vsakem že zgodaj odkriti njegovo razvojno težnjo in osebnostne posebnosti. Zato se zavzema za tesne vezi s šolsko pripravljavko, učiteljico (malo šolo) in s starši ter za analitično zapisovanje in spremljanje vseh podatkov, pomembnih za učenčev celostni razvoj.

Posebno pozornost namenja odnosom do učencev. Ti naj bodo topli, strpni in spodbujajoči, da bi se ustvarjalo v razredu prijetno, sproščeno, toda delovno (tudi individualizirano) tekmovalno in storilnostno ozračje. Učencem je treba omogočiti uspešnost, kajti ta je najboljša motivacija, spoštovati njihovo svobodo, spodbujati pozitivno samopodobo in jo nenehno dvigati na višjo raven. Le takšni in tedaj bodo pripravljeni sodelovati, soodločati in prevzemati dolžnosti, povezane s pravicami. Spričo tega se je nujno ogibati vsemu, kar vpliva na učence slabo in jim jemlje voljo, zlasti še takšnih učnih položajev, ki spravljajo posameznika v podrejen ali cel omalovažujoč položaj.

Avtorično delo vseskozi preveča skrb za racionalno izrabo učnega časa, za učenčev prosti čas, ki ga ne smejo odvzeti pretirane šolske obveznosti, za pametno izrabo in funkcionalno opremo učilniškega prostora.

G. Žalikovo odlikuje izjemno človeški odnos tako do šibkejših kot tudi do zmogljivejših učencev. Da bi si prvi pridobili temeljno znanje, pravi, »jim moram posvetiti mnogo več časa, to pa zahteva tudi obojestransko vztrajnost in neposredni individualni pristop, vendar ne na škodo sposobnejših učencev. V tem je bistvo mojega nivojskega pouka« (str. 102), z njim je dosegla, da je imela v zadnjih desetih letih le štiri ponavljalce. Enako skrb namenja tudi nadarjenim učencem. Na očite, da v praksi zanje malo storimo, če pa jim namenimo posebno skrb pa spet slišimo pripombe, da jih obremenjujemo, odgovarja: »Nikoli jih nisem preobremenjevala, le motivirala sem jih, jim priložila in spremljala njihov napredek iz ure v uro« (str. 103). Zato se pri njej kak učenec tudi akcelerira, preskoči drugi razred in odlično napreduje v nadaljnjem šolanju.

Mislím, da se je g. Žalikova s svojo didaktično zasnovno uspešno ogibala danes tako pogostim pomanjkljivostim alternativnih ali »neformalnih« šol. Te sicer zgledno poskrbijo za učenčev čustveni, socialni in telesnodravsveni razvoj; to je sicer hvale vredno, žal pa se zaradi tega neredko zanemari njegova intelektualni razvoj in vzgoja. Objektivni kritiki radi očitajo neformalnemu pouku nesistematičnost, lokalno zamejenost, časovno potratnost, zanemarjanje temeljnih znanj in sposobnosti, problemskih učnih situacij, kognitivnih in jezikovnih modelov, navajanja na učno vztrajnost, na stabilnost, red ipd. Poleg tega je »nivojski pouk v klasični učilnici« tudi organizacijsko laže obvladljiv, glede didaktičnega standarda nekoliko cenejši, za učitelje pa kljub vsemu vendarle preprostejši, manj toegan in zato laže sprejemljiv. S tem se strinjajo mnoge elementarne, ki so pri g. Žalikovi hospitirale, se navduševale nad njenimi uspehi in rade volje sprejemale njene izkušnje.

Kaj takega pa težko zapišem za šolske strokovne in upravne organe. Res. Zavod Republike Slovenije za šolstvo je delo g. Žalikove objavil, vendar ob osebnem zavzemanju dr. V. Domove, ki je tudi sicer vseskozi stala avtorici ob strani in jo spodbujala. Po drugi strani pa tej isti ustanovi inovativno prizadevanje g. Žalikove ni zbijalo pozornosti in se ga ji tudi ni zdelo vredno uvrstiti v podoben preučevalni projekt o integriranem pouku. Nekaj podobnega moramo ugotoviti tudi za območne in krajevne šolske oblasti in strokovne službe. Dolgo, predolgo se je učiteljica Žalikova, ta navdušena novatorica in samorastnica morala bojevati za svoj prav, vztrajati in zmagovati.

Ustaviti so jo mogli le z birokratsko pomočjo pokojniških paragrafov. Čeprav je imela se veliko želja, volje in moči za ustvarjalno prenavljanje učnega dela, je morala v pokoj. Še eno veliko krivico ji bodo eni in drugi prizadeli, če je ne bodo prijavili za Žagarjevo nagrado in svoj predlog tako objektivno utemeljili, da jo bo v resnici dobila. Ta nagrada pa je namenjena prav takim, kot je učiteljica Žalikova.

FRANCE STRMČNIK

ES – NARODNOSTNI PROJEKT ALI ZGOLJ VPRAŠANJE
DENARJAČetrti zvezek slovenske
enciklopedije

Veliki slovenski enciklopedični projekt, ki si ga je zastavila in ga poskušala izpeljati založba Mladinska knjiga, je uresničen nekako do polovice. Tako lahko prelistavamo med iskanjem posameznih gesel zdaj že 1600 strani, vezanih v štiri enciklopedične zvezke; najnovejši od njih zajema geselske enote od Hac-Kare. Ohranjanje kontinuitete izdajanja zvezkov tega obsežnega projekta je za samo založbo še vedno bolj ali manj težavna naloga, morda zdaj celo bolj kot kdajkoli. Že v prejšnjih letih si za zastavljeni projekt ni mogla obetati kakšne bistvene denarne pomoči, vendar je to le nekaj kanilo, zdaj pa se je izkazalo, da si sme od zdajšnje vlade obetati še manj – torej prav nič. Ne glede na to, da je bila razlika med ceno do

zda prodanih zvezkov in stroški za izdelano milijone dinarjev, samo pri zadnjem zvezku, podobno pa je bilo tudi pri prejšnjih, in to res ni zanemarljiva vsota, se bo založba, tako je videti, še naprej trudila speljati projekt do konca. Četrti zvezek Enciklopedije Slovenija se tako vsebinsko in oblikovno navezuje na prejšnje, tako da ni opaziti bistvenih konceptualnih sprememb, kot bi jih morda vsaj deloma lahko pričakovali. Očino je, da bo Enciklopedija vseskozi najbrž poskušala ohraniti projektno enotnost in se izogniti vplivom trenutnih razmer. Pri založbi pa se že ukvarjajo z gradivom za naslednji, 5. zvezek – od trinajstih, kolikor naj bi jih celoma enciklopedija obsegala.

V. K.

Izziv za filmske pedagoge

Dubravka Težak: Dječji junak u romanu i filmu. Školske
novine, Zagreb 1990.

Ko je dr. Težakova spregovorila v uvodu te knjige o problemu prenosa lika iz otroške literature v otroški film, je bralca takoj opozorila, da mu ponuja v premislek le del obširne, a teoretično dokaj različno obravnavane problematike, ki ji na kratko rečemo ekranizacija literarnega dela, gre pa največkrat za prenos romana, novele, redko drame in malokdaj pesmi – v film.

Seveda učitelj ne bo svojim učencem nadrobno razgrinjal teorije o transpoziciji iz književnega dela v filmski medij, lahko pa izbere iz njega zanimivosti in posebnosti, da bodo imeli učenci nekaj opore za razmišljanje in oblikovanje svojega mnenja o filmski priredbi književnega dela.

Dubravka Težak se je zavedala številnih pasti, če bi hotela v tej knjižici, namenjeni učiteljem, prehoditi že vse uhojene poti; zato se je najbrž odločila za didaktično poenostavitev: zanimalo jo je, kaj se je zgodilo, ko so se literarni junaki Lovrakovih romanov Tovarišija Petra Grče in Vlak v snegu prelevili v filmske. Res da je Težakova opozorila na vrsto teoretičnih zank in na koncu knjige navedla kar bogato literaturo (59 enot), vendar so ti njeni teoretični izleti samo toliko dolgi, da bralca utirijo v razmišljanje in so mu nekakšen kačipot. To je avtorica napravila zelo korektno in z velikim poznavanjem problematike.

Po Težakovi pripada v strukturi filma (za otroke) pomembno mesto filmskemu liku; pomembnejši je od drugih sestavin, saj umetnost zmeraj govori o človeku. Človek je vzrok ali vsaj povod za prikazovanje vsakega dogodka, lik je nosilec dogajanja, obe sestavini pa določata druge v strukturi filma. Lik je najpomembnejši element v razmerju etičnih, estetskih in idejno-tematskih kvalitet pa tudi celotnega smisla filma.

Seveda spremlja prenos lika iz književnega dela veliko sprememb, zato avtorica opozarja na razliko med psihološko zaznavo književnega lika, na igralčevu pomembnost pri oblikovanju filmskega lika, na usklajevanje igre poklicnega igralca z igro naturščika (ponavadi otroka) in odvisnost medijske preobrazbe lika od filmskih izraznih sredstev.

Za filmskega pedagoga sta najdragocenejši poglavji o primerjavi Lovrakovih junakov s filmskimi (literarno besedilno/snemalno knjigal film – z nadrobno komentarjem) in o odnosu otrok do teh likov v romanu in filmu (podprto z analizo na podlagi poskusa v neki zagrebski osnovni šoli: učenci so najprej prebrali oba romana in si nato ogledali še filma, posneta po teh dveh romanih). Ker so odzivi učencev, kot je pokazala razčlenitev, zelo pisani, zahteva ta pouk ne le strokovno trdnega učitelja, temveč tudi strpnega, razgledanega in – demokratičnega.

Na koncu avtorica obzirno opozarja, da nam teoretično znanje kaj hitro odpove, če ne upoštevamo, da otrok doživlja film predvsem čustveno, da se največkrat poisti z glavnim likom in je lahko nad filmom navdušen, četudi ga ni povsem razumel. Tu pa je spet začetek nove, nikoli prehojene pedagoške poti. Za ta ponujeni kačipot smo avtorici lahko hvaležni.

STANKO ŠIMENC

Za pedagoško knjižnico

V zbirki Pedagoška obzorja pri Državni založbi Slovenije sta ob koncu lanskega leta izšli novi knjigi: Leopoldine Plut-Pregelj Učenje ob poslušanju in Helene Novak (s sodelavci) Projektno učno delo – drugačna pot do znanja.

Leopoldina Plut-Pregelj se v svoji knjigi ukvarja s področjem, ki je po krivici zapostavljeno. Čeprav več kot polovico vseh sporočil sprejememo s poslušanjem, to komunikacijsko dejavnost zelo slabo poznamo. Avtorica ugotavlja, da poslušanje pogosto enačimo s slisanjem ali s poslušnostjo, in večina napako meni, da se poslušanje razvije samo od sebe. Pa ni tako. Poslušanje ni dano z rojstvom, temveč ga razvijamo postopno. Boljši poslušalci so bolj izobraženi ljudje, za vse pa je značilno, daraje govorijo kot poslušajo. Avtorica opozarja na vlogo poslušanja v medosebnih in neosebnih komunikacijah, opisuje njegove glavne sestavine in odnos do drugih oblik komunikacije, navaja temeljne poslušalčeve značilnosti, ki vplivajo na uspešnost govorno-poslušalske komunikacije. Posebno pozornost namenja razvijanju poslušalskih sposobnosti v osnovni šoli. Delo konča s poglavjem o učiteljevem zgledu, ki je najpomembnejše vzgojno sredstvo za oblikovanje poslušalskega vedenja učencev. Knjiga na približno stotih straneh ni le zbir tehničnih napotkov, temveč nas tudi usmerja v drugačno razmišljanje in spodbuja ozaveščanje ljudi za bolj kakovostno in ustvarjalno življenje. To pa je mogoče doseči tudi, če se naučimo bolje poslušati.

Knjiga Helene Novak (s sodelavci) opisuje projektno učno delo. To spada med postopke

učnja, ki temeljijo na izkušnjemskem učenju in spodbujajo učence k boljšemu delu. Takel pouk se je razvil kot odziv na očitke o hierarhičnih in avtoritarnih odnosih v šoli, prevladujoči učiteljevi vlogi (kot prenasalca znanja), o šoli, ki učence preobremenjuje s faktografijo. Avtorica je knjigo razdelila v dva dela. V prvem opisuje projektno učno delo teoretično (definicija, opis, nastanek in razvoj v svetovni in pri nas, pedagoško-psihološki in didaktični temelji, zgradba in potek, vpeljevanje v življenje in delo šole). Posebno zanimivo je poglavje o vpeljevanju projektne učnega dela v našo vzgojno-izobraževalno prakso, spreminjajoči se učiteljevi vlogi in razmerah, postrebnih za takšno delo.

V drugem, obsežnejšem delu avtorica zgledi projektne organiziranja učnega dela in prakse. Izbrani so tako, da spoznamo različne možnosti za vpeljevanje takšnega načina dela pri pouku in zunaj njega, v povezavi z rednim poukom in drugimi postopki na predšolski ravni, v šoli v naravi, pri organiziranju kulturne nega ali naravoslovnega dne in podobno. Projekti so opisani navedeno (namen, cilj, uresničevanje, zamisli, pripomočki, trajanje, nje, udeleženci, nosilci projekta, priprave, načrtovanje, izpeljava, ugotovitve, vrednotenje in ocena projekta), ne zato, da bi jih posnemali, temveč da bi učitelje izpodbujali k razmišljanju in spodbudili njihovo ustvarjalnost.

L. L.

Leposlovje in esejistika
– znova in drugačePri DZS je izšlo: kratka proza Smiljana Rozmana Tisoč
drobnih stvari, roman Lojzeta Kovačiča Kristalni čas in
knjiga Tarasa Kermaunerja Kristus in Dioniz

Tokratni prozni izbor besedil Smiljana Rozmana ni prvo delo tega pisca, ki je izšlo pri DZS doslej, pred leti so mu namreč izdali že knjige Obala, humoreske Na tistem otoku ter črtice in novele Leta in dnevi ter Tri igre. V knjigi Tisoč drobnih stvari je natisnjena Rozmanova kratka proza; njen vezni člen in protagonist je zmeraj le mali človek, mozaična pripoved pa je sestavljena iz majhnih vsakdanjih stvari in pripetljivost. Te zgodbe iz življenja so nastajale ob navadnih vsakdanjih dogodkih, nazadnje pa ustvarjajo vtis minljivosti. Prozo detajlirano pripoved najde svoj izraz v popolnoma preprostem, racionaliziranim in jasnem jeziku.

Matjaž Kmecl, ki je to kratko prozo izbral in uredil v smiselno celoto, se je omejil pri izboru na Rozmanovo zgodnjo značilno berljivo prozo petdesetih let, saj meni, da je postal Rozman kasneje preveč psihogramatski izrazito razčlenjevalski, po drugi strani pa je začel iskati poante v izraziti groteski. Tako je izbral besedila predvsem iz Obale in Mesta, le pripovedi z naslovom Barka in Gospod Anton v drugem delu knjige sta vzeti iz zbirke Leta in dnevi. Sam avtor pa se od izbora povsem distancira, saj so mu ta besedila predalec in jih nekako nima več povsem za svoja, zlasti pa ne za besedila, o katerih bi lahko presojal sam.

Kovačičev roman Kristalni čas je besedilo, ki znova sugestivno ubeseduje pisateljevo izkušnjo. Je kristalizacija, svojevrstna zgostitev te izkušnje, kakršno poznamo že iz Kovačičevih Sporočil v spanju, Fragmentov, Prišlekov itn., v katerih je avtor izdelal izvirno in trdno pisateljsko metodo. Svojo novo prozo označuje Kovačič kot »dokument o duši«, časovno pa zajema ta osebnost, bolj ali manj avtobiografska pripoved obdobje med letoma 1988 in 1990. To je spominjska zgodba o poteka zelo jasno in do v naši resničnosti.

Vendar je predvsem knjiga o piscu pripovedovalcu samem pripoved, ki jo avtor avtorrefleksivno spreminja. V besedilu zaznamo silovito težnjo dognati dejanskost izkušnje, samega sebe v tem čudnem svetu, vpogled v svoje notranje doživljanje. Ta izkušnja je izjemno drastična, nanaša se na čas, ko ni bilo pisatelja (pripovedovalcu) z ničemer priča zaneseno. Kristalni čas je z zrelostjo in staranjem določen, a zato pogoltn vpogled v stvari, ki so znatno določale pisateljevo življenje – je pa predlovsen roman o iskanju samega o njegovem doživljajskem razmerju do vsega tega, do vseh teh stvari, ki jih bistveno opredeljuje predvsem notranje doživljanje in relaciji pripovedovalec–svet.

Knjiga Tarasa Kermaunerja Kristus in Dioniz je nekakšen idejni prerez slovenske povojne dramatike, sinteza avtorjevega dolgoletnega ukvarjanja s to temo. To je strokovni, znanstveni poskus klasifikacije, za katerega avtor meni, da pravzaprav ni več poskus, ampak dokončni rešitev. V tej knjigi je namreč rešena temeljno vprašanje, ki se mu postavljalo ob empiričnih analizah posameznih dram, to je bila metodološko vprašanje. V knjigi Kristus in Dioniz je to vprašanje operativizirano; tako opisuje stopnje, v katerih je zamenjeval posamezne metode, analizno postopke in v potem sintetizira strukturo slovenske povojne dramatike, odkriva parametre, vrednote, naravo in cilje te strukture piše o tem, v kakšnih zvezah uporablja, kakšna protislovja sama se mu razkrila ob posameznem modelu in razkriva nujnost iskanja novega. Kermaunerjev knjiga je torej zanimiv prispevek k sodobni slovenski dramatiki in spada med redka besedila na Slovenskem, ki dajejo poglobljen vpogled v slovensko dramatikoin jo sploh obravnavajo kot celoto.

VLASTA KUNEJ

Nastop službe 10. marca 1991.
Vzamemo tudi absolventa ali delavca s končanim študijem kemije.
Dobre avtobusne zveze s Celjem.
Razpis velja do zasedbe delovnega mesta.

dopisniki poročajo

Bojan Brezovar

1922–1991

Zgodovina šolstva v Šentrupertu je bistveno povezana z dvema imenoma: Lunaček in Brezovar. Aleksander Lunaček je bil značilen narodni buditelj, tudi začetnik čebelarstva v Mirnski dolini. Njegovo delo je nadaljeval Matija Brezovar, ki je učiteljeval in ravnateljeval v Šentrupertu več kot 50 let. Nadomestil ga je sin Bojan Brezovar, ki je prav tako učiteljeval in ravnateljeval v Šentrupertu več kot 30 let. Oba sta dala Šentrupertu viden pečat svojega dela – ne samo šoli, temveč tudi kraju. Tako tudi Bojan Brezovar, ki je nenadoma umrl v januarju – šele v 69. letu.

Ljubezni do učiteljskega poklica Bojanu Brezovarju prav gotovo ni manjkalo; ob očetu sta se za ta poklic odločila še sestra in brat.

Pravzaprav sta bili v začetku poti pred njim dve odločitvi: ali naj postane učitelj ali igralec. Odločil se je za prvo; kdor pa ga je dobro poznal, bi lahko potrdil, da bi bil tudi kot igralec nadvse uspešen. O tem ne pričajo samo številne igre, v katerih je igral ali jih režiral (še danes je po toliko letih živ njegov lik v Desetem bratu), temveč tudi številna občutena podajanja lepe slovenske besede, pa tudi številni skeči.

Njegovo prvo službeno mesto je bilo v Bohinju, a le kratek čas, nato pa je odšel v Šentrupert.

Tu ga ni čakalo rožnato delo – šola v Šentrupertu je bila med vojno požgana, treba je bilo zgraditi novo, čeprav večkrat ni bilo niti najnujnejšega gradiva. Po očetu je prevzel vodstvo šole in prav v tem obdobju so se pokazale in oblikovale lastnosti, s katerimi se je vidno vpisal med zgodovino šolstva v Šentrupertu. Bil je spoštovan učitelj in ravnatelj – morda zato, ker je spošto-

val tudi druge. Z redom in z doslednostjo je ustvarjal kolektiv – in četudi so nas naloge kdaj navdajale s strahom, nas vendarle vežejo tudi nepozabni spomini na vse, kar je bilo povedano med vrsticami. Njegov vpliv je bil tako močan, da so bili številni učitelji, ki so bili kdaj v Šentrupertu, oznamovani z njegovim delom vse življenje.

Vseskozi si je prizadeval, da bi šola po svojih močeh napredovala – marsikaj mu je uspelo pridobiti tudi brez denarja.

Vzporedno z življenjem v šoli je živel tudi s krajem; dolga leta je bil steber kulturnega življenja. Hkrati pa je bil tudi priča sprememb, ko se je velikokrat zamarjala zemlja – narava in ko so se marsikateri častiljivi vrednote preteklosti izgubljale med vsakdanjim življenjem. Plod teh prizadevanj je tudi kmečki muzej, ustanovljen pred 15 leti v graščini na Veseli Gori, in žeteli je le, da bi se našel kdo, ki bi delo nadaljeval z Brezovarjevo zavzetostjo.

V kraju skoraj ni bilo organizacije ali društva, kjer Bojan Brezovar ne bi zavzeto sodeloval – bil je med prvimi, ki je sooblikoval življenje in delo krajevske skupnosti, njegova izredna navezanost na naravo se je izrazila pri lovski in ribiški bratovščini.

Zaradi trhlega zdravja je pred pičlimi desetimi leti predčasno odšel v zaslužni pokoj. Odtlej se je še posebno posvečal družini – kot da prej ni bilo dovolj časa zanj – in ob vnukih našel tisto zadovoljstvo, ki napaja slehernega človeka, če se je kdaj posvetil mlademu rodu.

Brezovarjeva dediščina so vrednote, ki jim marsikdaj čas ni bil naklonjen – a brez teh vrednot ne bo šole prihodnosti. Zato bo spomin nanj živel z nami.

JOŽE ZUPAN

Dr. Iva Šegula

Na ljubljanskih Žalah smo se 17. januarja poslovili od nam dragega in spoštovanega človeka, dr. Ive Šegulove. Spoštovali in radi smo imeli njen ostri, kritični razum, njeno toplo človeškost in življenjski pogum, ki je omogočal, da je živela zase polno, za skupnost pa koristno življenje. Srečanja z njo so nas duševno bogatila celo v zadnjih mesecih in dneh, ko jo je kruta bolezen telesno uničevala. Tudi v tem času je imela toliko moči, da je nismo obiskovali samo zaradi nje, bolnice, temveč predvsem zaradi sebe, da smo se lahko pogovorili s pogumnim in pametnim človekom.

Takšna je bila tudi na vsej svoji življenjski poti. Kot hči matere delavke, na to je bila zmeraj ponosna, je v skromnih razmerah z odličnim študijem dosegla doktorat iz pedagogike. Njeno obsežno znanje ni bilo skladovnica objektivnih dejstev, prežeto je bilo s humanizmom, ki je temeljil na socialnem čustvu, na splošnočloveški etičnosti, predvsem na odporu proti nasilju. Zato se je uprla okupatorskemu fašističnemu nasilju. Takoj po vojni pa je znala otopiti ostrino samo družbenih vzgojnih smotrov. V svojih predavanjih in publikacijah je z jasnim in klenim jezikom usmerjala k vzgoji, ki spoštuje pravice otroka in oblikuje nenasilnega človeka.

redu vojno je pridobivala praktične vzgojne izkušnje. Po vojni je delala na ministrstvu za šolstvo, na učiteljski in pozneje na Zavodu za šolstvo, kjer je v petdesetih letih zgledno vodila izkušnjsko in logično preverjanje učnih načrtov v zvezi z reformo osnovne šole ter preučevala tudi druga pomembna pedagoška vprašanja, med temi tudi danes aktualno opisno ocenjevanje. To raziskovanje je bilo delovna podlaga, na kateri se je raziskovalna enota zavoda razvila v Pedagoški inštitut. Kmalu nato je dr. Iva Šegula prevzela direktorsko dolžnost na inštitutu.

Za svoje delo je prejela številna priznanja, tudi Žagarjevo nagrado. V pedagogiki ji priznavamo, da je že leta 1950 s svojim prispevkom na prvem kongresu slovenskih pedagogov na Bledu vnesla v slovensko pedagogiko pravico otroka, da ostane otrok in se razvije v svobodnega človeka.

V teorijo slovenske pedagogike, v svoje učence in prijatelje je s sugestivnostjo svoje močne osebnosti vsadila humana pričanja o vzgoji v življenju, da bodo lahko živela naprej. Za to smo ji ob slovesu hvaležni njeni učenci, sodelavci z učiteljskega Zavoda in Pedagoškega inštituta, njeni prijatelji in spoštovalci.

DANICA GOLLI

ZKOS V LETU 1991 ZA UČITELJE IN ŠOLARJE

Seminarji, literatura in prireditve

Zveza kulturnih organizacij Slovenije bo tudi letos organizirala samostojno ali skupaj z Zavodom RS za šolstvo več vsebinsko bogatih in zanimivih kulturnih akcij, namenjenih učiteljem in učencem, zlasti še srednješolcem.

Kulturnim animatorjem na šolah sta namenjena dva seminarja. Prvi bo »posvečen« kulturnim prireditvam, drugi pa kulturni animaciji. Organizatorjem kulturnih dejavnosti predšolskih otrok je namenjena posebna delavnica, tisti pedagogi in srednješolci, ki se ukvarjajo s šolskimi časopisi, pa se bodo lahko udeležili tabora o obveščanju.

Letos bo prvič na programu seminar Pojem – plešem – igram, namenjen glasbenim pedagogom in vzgojiteljem, ti se bodo seznanili z metodiko glasbeno plesne vzgoje. Zborovodji mladinskih pevskih zborov se bodo lahko udeležili seminarja o novi zborovski glasbi. Organizirali bodo tudi seminar za orfovo dejavnost in slovenski mladinski pihalni orkester kot posebno izobraževalno obliko za mlade godbenike.

Mladim gledališkim in lutkovnim ustvarjalcem je namenjen seminar pod naslovom Gledališki in lutkovni ABC, pionirjem lutkarjem pa lutkarski tabor, ki ga ZKOS pripravlja skupaj z ZPMS. Mladi gledališčniki se bodo na gledališkem taboru med drugim ob igri seznanili s temeljnimi gledališkimi zakonitostmi.

Filmiraj med drugim pripravljajo permanentno filmsko videodelavnico za vse, ki se želijo s filmom in videom ukvarjati eksperimentalno. Pedagoge za filmsko področje bo gotovo zanimal seminar za filmskovzgojne delavce, otrokom pa posebej priporočajo stalno filmsko videodelavnico.

Tudi v folklorni se obetajo zanimive oblike izobraževanja. Tako načrtujejo otroški folklorni tabor o otroških šegah in glasbeno delavnico, v kateri bodo izdelovali ljudske instrumente.

Slavistom in drugim, ki jim je blizu literatura, je namenjena poletna literarna šola, ki bo povezana s praktičnimi delavnici. Za učence osnovnih šol iz Porabja pripravljajo bralni tabor, takšen tabor pa bodo letos prvič organizirali tudi za zdomske otroke, ki obiskujejo sloven-

ski dopolnilni pouk.

Za vodje otroških plesnih skupin bo letos več seminarjev, znova so na sporedu že uveljavljena poletna plesna šola, ki je namenjena predvsem vodjem in članom plesnih skupin.

Seveda si brez strokovnega slovtva ni mogoče predstavljati uspešnega izobraževanja in delovanja v kulturi. Tega se zaveda tudi ZKOS.

Tako bo letos med drugim izšlo več števk revije Naši zbori, v njej bo objavljen tudi seznam Gallusovih skladb, načrtujejo izid monografije Slavka Mihelčiča in Danila Švare in izdajo Gallusovih motetov.

Izšlo bo več števk revije Lutka in gledališke revije Maske.

Na folklornem področju je treba omeniti nadaljevanje izdajanja zbirke Slovenske ljudske noše v besedi in podobi.

Letos bo izšla številka revije Likovni odsevi, ki bo posvečena grafiki.

Izšlo bo tudi deset števk že uveljavljene literarne revije Mentor, v zbirki Umetnost in kultura pa načrtujejo izid knjige Vilija Ravnjaka Umetnost igre, gledališkega priročnika. V isti zbirki bo izšla tudi knjiga Huga Klajna o temeljnih problemih režije.

Med številnimi prireditvami, ki jih bo ZKOS letos organiziral samostojno ali skupaj z drugimi organizacijami, naj omenimo samo tiste, ki so bolj ali manj namenjene otrokom.

Znova bo na vrsti Mladinski pevski festival v Celju, srečanje slovenskih lutkarjev in otroških gledaliških skupin. Srečanje najmlajših filmskih ustvarjalcev Slovenije bo spet priložnost za pregled otroške filmske ustvarjalnosti.

ZKOS načrtuje tudi srečanje otroških folklornih skupin, mesec knjige in predstavitev najboljših sodelavcev revije Mentor v letu 1990 pod naslovom: Prihajamo – literarno-plesni večer.

Prireditve pomladni ples 91 pa bo namenjena predstavitvi izbranih otroških in mladinskih plesnih skupin Slovenije.

Informacije v zvezi s vsemi akcijami, ki jih obravnavamo v tem članku, dajejo občinske ZKO in ZKOS. Na iste naslove se lahko tudi prijavite za seminarje.

TONE ŠTEFANEČ

Ravnatelj, etični in pedagoški vodja

Predavanja, ki jih organizira Sekcija pedagogov pri Ljubljanskem škofiškem odboru za izobraževanje, so najprej govorila o učencu kot samostojni osebi, o učitelju, ki mora skrbeti, da se bo učenec razvil v samostojno osebo, s samozaupanjem, in o zbornici, ki učitelju omogoča, da bo uspešno izpolnil pomembno nalogo, ki mu je zaupana.

Dr. Reginald Vospernik, ravnatelj Zvezne gimnazije za Slovenec v Celovcu, je v soboto, 12. januarja letos, spregovoril o ravnatelju, ki pripomore k boljšemu pouku in ugledu šole.

Dr. Vospernik je navzoče seznanil z najpomembnejšimi nalogami, ki mu jih kot ravnatelju nalaga osrednji zakon avstrijske šolske zakonodaje – Zakon o šolskem pouku.

Ravnatelj je neposredni predstavnik vseh zaposlenih na šoli. Tako mu je zaupano vodenje šole na vseh področjih vzgoje in izobraževanja, pa tudi na administrativno-gospodarskem področju. Naloge v vzgoji in izobraževanju so obsežne in zahtevne. Skrbi za odnose učenci – učitelji – starši.

Ravnatelj je predsednik najrazličnejših konferenc. Predseduje dvema ocenjevalnima konferencama, pedagoškim konferencam, ki so ponavadi zelo ostre, saj lahko vsakdo zagovarja svoja stališča. Vodi odbor šolske skupnosti, ki jo sestavljajo trije učenci, trije učitelji in trije starši.

Odbor šolske skupnosti odloča o gradbenih zadevah, zdravstvenosocialnih problemih, o vprašanju organizacije pouka, učnega načrta, učnih metodah, primernosti učbenikov, učiteljih in še o mnogih drugih problemih.

Ravnatelj naj bi se z učitelji čimveč pogovarjal in se tako seznanjal z načinom in izboljševanjem njihovega dela. Nenapovedano pride pri pouku, ne zato, da bi učitelja pri delu nadzoroval, temveč da bi mu lahko svetoval, z njim sodeloval, spremljal njegov napredek in se prepričal o znanju učencev.

Naloge ravnatelja kot pedagoškega vodje šole so zelo pomembne, zato avstrijski zakon določa, da je ravnatelj lahko le nekdo, ki je učil in je bil odličen pedagog. Ukvarja naj se z znanstvenim delom in to objavlja v pedagoškem tisku. Razvite mora imeti sposobnosti upravlja-

nja in vodenja.

Z obžalovanjem ugotavlja, mu za naloge v vzgoji in izobraževanju zmeraj zmanjkuje časa. Čeprav Ministrstvo na Dunju nabavlja vse, kar v enkratnem znesku presega 5.000 šilingov, 30.000 ATS mesečno, plačuje vse zaposlene na šoli. Učitelj imenuje deželni svet. Veliko časa kot vzgojnoizobraževalno delo pa vzame ravnatelju pri opravljanju administrativnih nalog. Poleg drugega mora skrbeti za dvojezičnost in prisotnost vseh dokumentov, skrbeti za dobo šole v javnosti, nastop v javnih občilih, se povezuje z drugimi šolami ter ustanovami doma in na tujem.

Dr. Vospernik je opozoril na nekatere stvari, ki so za zanimive. Govoril je o verou o bolj dosledno upoštevanih pravilih učencev, o učitelju, učencev ne sme indoktrinirati, lahko pa zagovarja svoj nazor. Avstrijska šola ima v svoji zakonodaji zapisano, da učitelj vzgaja k vrednotam resnice, brote in lepote.

Verouk je v šoli sicer obvezen za vse kršene učence, toda obvezen postane, če starši do leta ali naprej učenci sami ne ščejo izjavo, da se odjavljajo verouka. Verouk je organizacija za vse veroizpovedi, ki jih p nava država, če je prijavi vsaj pet učencev.

O nalogah, ki jih ima ravnatelj pri nas, je govorila Anica Bčina, ravnateljica osnovne šole v Ribnici. Ugotavlja, da ji vzgojno-izobraževalno delo manjkuje časa, saj mora reševati naloge, ki ne spadajo v šolo: denar, potreben za nemoten tek učno-vzgojnega procesa, ugotavlja, kam so bila sredstva namenjena šoli, razporeje Z velikim olajšanjem spreje odločitev, da z novim zakonom financiranje šole prehaja druge organe.

V čem je bistveno sporod. Vospernika?

Kot ravnatelj se nalog v vzgoji in izobraževanju ne žele odreči. Pa naj bodo to prej našteje naloge, kot biti krat na teden pri pouku v zvezi in sodelovati pri marah po drugih gimnazijah. Veda se namreč, da le tako pripomore k boljšemu pouku ugledu šole, za to pa je kot ravnatelj v prvi vrsti odgovoren.

MARIJA ŽABJEK

Telesno gibanje in šolsko učenje

Celjska vzgojna posvetovalnica je pod vodstvom Marjance Djokovič v petek, 26. 10. 1990, pripravila za učiteljce elementarne iz osnovnih šol Celja in okolice enodnevnega seminarja z naslovom Urjenje psihomotoričnih funkcij pri otrocih z ohranjenimi sposobnostmi. Strokovnjaki so razlagali nekatere teoretične vsebine, praktiki pa prikazali svoje delo na tem področju. Za seminar so pokazali veliko razumevanje celjske enote Zavoda za šolstvo, in ravnatelj osnovnih šol, zato so učitelji lahko dobili za udeležbo na seminarju, prost dan, denar za seminar pa so dali Celjska izobraževalna skupnost in Spektra d.o.o. Celje.

Namen in cilj seminarja je bil spodbuditi učitelje, naj prisluhnejo potrebam učencev, ki imajo s psihomotoriko hujše težave kot njihovi vrstniki; podati nekaj temeljnega znanja in pobud za delo s takimi učenci v razredu in v posebnih manjših skupinah. Za tiste učitelje, ki bi se odločili za poglobljeno delo s temi učenci, predvidevajo prireditelji nadaljnje strokovno usposabljanje in mentorstvo.

Na seminarju je bilo 44 udeležencev; iz 12 celjskih osnovnih šol je bilo 28 učiteljic in trije svetovalni delavci, iz osnovnih šol zunaj Celja pa 13 učiteljic.

Na prvi pogled se bo marsikomu zdelo, da sta si pojma navedena v naslovu toliko različna ali oddaljena drug od drugega, da ju je težko vzpostaviti ali povezati, kaj šele imeti za dva neodvisna dejavnika. Tudi v šoli smo vajeni razmišljati o gibanju, telesni dejavnosti, telesni vzgoji in telesnih vajah kot o enem delu učno-vzgojnega procesa ter o intelektualnem učenju kot zelo drugačnem dogajanju, ki ima kaj malo ali nič skupnega s prvim. Zato je bilo za marsikaterega poslušalca na seminarju najbrž dokaj nenavadno to, kar je povedal psiholog Matej Žnuderl, zunanji sodelavec Vzgojne posvetoval-

nice Celje; da so v posvetovalnici začeli gibalno-ritmično vzgojo pri otrocih, ki so imeli posebne učne težave in so bili zaradi teh v specialno pedagoški obravnavi. Opažali so namreč, da ti učenci med drugim tudi niso kos gibalnim spretnostim. Ker so bili dosežki spodbudni, so gibalno-ritmično vzgojo razširili tudi v nekatere šole. Porodila se je zamisel, da bi jo vpeljali v vse osnovne šole. Takšna prizadevanja je podprla tudi šolska zdravstvena služba. Zdravniki so pri sistematičnih pregledih šolskih novincev opravili posebni preiskus psihomotorične spretnosti (test dr. Vilija Ščuke) in po dolo-

čenih merilih odbrali otroke, ki so zaradi nespretnosti in psihomotorične nezrelosti potrebni posebne obravnave. (Na sistematskem pregledu so odkrili 40 takšnih otrok šolskih novincev od približno 800 šolskih novincev iz celjskih osnovnih šol). To bo veliko pomagalo učiteljem, ki bodo na šoli oblikovali skupino za vadbo psihomotoričnih spretnosti.

O zdravstvenem delu je na seminarju poročala dr. Ksenija Goste, specializantka Zdravstvenega doma Celje in predstavila tudi etiologijo gibalnih motenj ter njihove pojave oblike.

Psihologinja Anica Uranjekova iz Svetovalnega centra v Ljubljani je v svojem prispevku pojasnila, zakaj posebni gibalni trening ne koristi le gibalno nespretnim otrokom, temveč tudi nemirnim, učno težavnim, čustveno motenim in učencem, ki imajo posebne sposobnosti okrnjene. V zvezi s tem je prikazala področja posebnih sposobnosti in spretnosti, ki so pri teh otrocih okrnjene, motene, nezrele ali nerazvite in jih lahko z gibalno vadbo zelo učinkovito izboljšujemo.

Ker je človek psihofizična celota, vpliva takšno urjenje tudi na njegovo čustveno doživljanje in umsko delovanje, ta pa navsezadnje izboljšuje otrokovo storil-

nost ali učno uspešnost. Da je res dokazujejo tudi izkušnje nas. O njih je govorila učiteljica Milena Lipovec z osnovne šole Valentina Vodnika v Ljubljani, ki vodi tako vadbo že več let.

Sama se je učila pri prof. Kramžarjevi. Obiskovanje njej terih seminarjev v Svetovalnem centru v Ljubljani in praktično delo z učenci pa ji je pomagalo razviti vrsto prijemov, s katerimi lahko danes uspešno pomaga mladim otrokom, otrokom, ki težko zberejo, grdo pišejo, imajo težave z branjem, ki so nemirni, boječji, pasivni ali tihi.

Defektologinja Marjanca Džoković je predvajala videokasete s posnetki ure gibalno-ritmične vzgoje, namenjene učiteljem in mladim otrokom. Za učitelje je pripravila tudi celoletni okvirni program gibalno-ritmične vzgoje, ki bo dobrodošlo v pri sestavljanju lastnega programa in načrta.

Vsi učitelji, ki so se udeležili seminarja, ne bodo delali s posebnimi skupinami gibalno-ritmičnih otrok. Pridobljeno znanje in pobude pa bodo lahko koristno uporabili v svojih razredih pri telovadbi in pri pouku plov. To je tudi eden od ciljev njih zasledujemo: vplesti ustreznega sistematično v učnega gibanja, ki bo poleg sposobnosti oblikovalo tudi učencevo osebnost.

ANICA URANJEK

Iz Založbe Zavoda RS za šolstvo

- VARNA POT V ŠOLO

Strokovni priročnik je nastal na podlagi raziskovalne naloge Tehniške fakultete v Mariboru. Namenjen je osnovnim in srednjim šolam ali mentorjem, ki se ukvarjajo s prometno vzgojo. V delu so po stopnjah predstavljene razvojne posebnosti otroka in mladostnika v prometu ter vzgojno-izobraževalne naloge pri prometni vzgoji. Številne ilustracije prikazujejo različne tehnične rešitve za urejanje prometno varnega okolja, dodana pa je tudi zakonodaja varnosti otroka v prometu.

Priročnik sta pripravila mag. Tomislav Šibenik in Marjan Tomšič.

- KEMIJSKA ANALIZA VODE

Priročnik je nastal ob biološko-kemijski preučevalno-raziskovalni delavnici Ruše '90, sestavili pa so ga učitelji biologije in kemije. Obsega metodologijo preučevalno-raziskovalnega dela na terenu in v laboratoriju z interdisciplinarnim prijemom delovne liste, preglednice, histograme, ugotovitve in izsledke.

- PRIROČNIK Z VAJAMI ZA DELO Z UČENCI, KI IMAJO SPECIFIČNE UČNE TEŽAVE

Delo zajema vaje in napotke za delo z učenci s specifičnimi učnimi težavami s posebnim poudarkom na metodiki pouka materinščine. Učitelji si bodo z njim pomagali pri delu v razredu ali v manjših skupinah, omogočil pa jim bo tudi, da bodo svoje delo prilagodili posebnostim svoje skupine. Vaje lahko uporabljamo za terapevtsko in korektivno delo, ki ga opravljajo delavci šolske svetovne službe. Posebno poglavje je namenjeno tudi delu s starši.

- OD IGRE DO ZNANJA

Metodični priročnik obsega dva dela: Življenje v vodi in Mala gozdna učna pot. Vsak del predstavlja metodologijo preučevalno-raziskovalnega dela, gradivo, navodila, ključne za določanje, izsledke in slovstvo. Učitelji biologije in kemije osnovnih in srednjih šol, ki so preskušali gradivo, so ga ocenili kot vsebinsko, metodično in oblikovno dovršeno delo in so izrazili željo, da bi ga izdali.

Priročnik je napisala prof. Anica Zupan.

- VAJE ZA OTROKE S SPECIFIČNIMI UČNIMI TEŽAVAMI

Delo obsega dva dela (1. in 2. razred). V njem so predstavljene vaje, namenjene učencem s specifičnimi učnimi težavami. Kot vemo je v osnovnih šolah veliko takih otrok, učitelji pa dostikrat ne vedo, kako bi z njimi ravnali. Zato bi morali imeti ta priročnik na vseh osnovnih šolah, in ne le v tistih s prilagojenim programom. Vaje je pripravila Angelca Žerovnik.

skozi
okno

Prehodno obdobje

»Počakaj, konec vojne je pred vrati. V tem prehodnem obdobju potpi!«

Desetletni punčki ni bilo težko potrpeti. V vojni se je navadila vsega hudega: smrti, strahu, lakote, slabih čevljev in oblek.

»Kdo je zdaj, po vojni oblečen po željah? Potpi, potpi!« Vse bi še slo, le pretesni čevlji so bili tudi za prehodno povojno obdobje preveč.

Solanje v bližnjem mestu, edini obrok revno kosilo v dijaški menzi. Prevladujoča barva spominov: lakota. A bo že boljše, to je prehodni čas.

Delovne brigade, samokolnica in kramp. Vredno se je naprezati za boljše čase, to je prehodno obdobje.

Matura na učiteljski in zmagoslavje: Prehodnega obdobja je konec.

Prva služba. Starejši kolegi imajo dvakrat večje plače od začetnice. Izkušenosť zasluži dobro plačo. »Torej spet prehodno – tokrat stopni-často obdobje – vsakih nekaj let višji plačilni razred.

Študij ob delu, diploma na višji, visoki šoli. Dolge noči ob knjigah. Študij v počitnicah – a to je bilo le prehodno obdobje v »višjo kvaliteto«. Seveda se bo ta poznala tudi pri plači.

Ne! Ne več! Za enako delo – enako plačilo. Kaj delovne izkušnje, kaj izobrazba? »Vsi imamo (grozeče) ENAKE želodce.«

Tako se je začelo predzadnje prehodno obdobje. Nizko povprečje – nizka pokojnina, a ne tako nizka, da ne bi bila obdavnica v prehodnem obdobju nastajanja samostojne države.

»Potpi, draga! To je prehodno obdobje v boljše življenje.«

»To bodo vice, pomislim, prehodno obdobje za nebesa, kamor se po svetosti življenja odpravljam!«

vaša

MARJA VRTNAR

Priložnost

Kadarkoli sem vstopila v razred, je bil na nepravem mestu. Metal je papirke mimo koša, boksal sošolce, škropil stene. Potem je čakal, ali ga bom opazila. Seveda sem ga, ker mi je šel na živce. Ker ni poznal reda. Včasih sem ga osorno napolnila v klop, Marko pa se je počasi »prehodil do svoje torbe. In me prav veselo gledal. Med uro je spet preskušal moj

potrpežljivost. Premikanje po stolu. Premikanje mize. Hrup s stolom. Nemirne noge. Prsti. V napoto so mu bili tuji zvezki. Tuje knjige. Včasih je počelkal sošolcev zvezek ali knjigo. Presedla sem ga. Zdaj ni bilo več sošolčevih knjig, sošolčevih hrbtov, da bi suval vanje. Nesrečno se je premetaval sem ter tja. Tarč ni bilo v dosegu rok in nog. Lotil se je mene. Segal v be-

OSNOVNA ŠOLA SAVO Kladnik SEVNICA

razpisuje prosta dela in naloge

- **UČITELJA GLASBENEGA POUKA, PRU ali P**, za nedoločen čas, s polnim delovnim časom. Začetek dela po dogovoru.
- **UČITELJA MATEMATIKE, PRU ali P**, za določen čas, do 15. 7. 1991, s polnim delovnim časom. Začetek dela po dogovoru.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev in kratkim življenjepisom v 15 dneh po objavi razpisa na naslov: OŠ Savo Kladnik, 68290 Sevnica, Trg svobode 42. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po končanem roku za prijavo.

SVET VZGOJNO VARSTVENE ORGANIZACIJE TRBOVLJE

razpisuje dela in naloge

- RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in imeti:

- 5 let delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu, od tega najmanj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- organizacijske in strokovne sposobnosti, kar dokazuje s svojim preteklim delom.

Ravnatelj bo imenovan za 4 leta.

- VODJE PEDAGOŠKE ORGANIZIRANOSTI VZGOJNO-VARSTVENIH ENOT

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in imeti:

- najmanj 3 leta delovnih izkušenj po opravljenem strokovnem izpitu, od tega najmanj dve leti dela pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok;
- organizacijske in strokovne sposobnosti, ki jamčijo, da bo s svojim delom prispeval k uresničevanju smotrov in nalog VVO.

Vodja pedagoške organiziranosti vzgojnovarstvenih enot bo imenovan za 4 leta.

Začetek dela: 1. 4. 1991

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 8 dneh po objavi razpisa na naslov: Vzgojno-varstvena organizacija Trbovlje, Rudarska cesta 10a, z oznako: »za razpisno komisijo«. O izbiri bodo obveščeni v 30 dneh po razpisnem roku.

sedo. Zastavljal misli. Spraševal neumnosti. Če sem se vedla, da mi ni nič mar, je bil popolnoma nesrečen. Zavržen. In mi je tulil na ušesa: »Tovarišica, tovarišica...« Njegova roka neprenehoma v zraku. In proseči glas. Ga naj pokličem, da bo spet ustrelil kakšno kosmato in vzne-miril razred, pretrgal delovno vneto?

Domačih nalog ni delal. Potrebeščin ni prinašal. A nekaj zna-nja je vendarle običalo v njegovi glavi. Ošvrknila sem ga s pogle-dom. Razmišljala o tisti predzadni bučki. Navihanem, zavihanem nosku. Kako ga ukrotiti? Pomiri-ti. Da se ne bi tako neumno dokazoval. Izpostavljaj. Da bi šlo brez odpora. Jeze. Predvsem brez boja.

Včasih sem že bila prepričana, da sem ga našla, a je naredil čisto

nekaj drugega, kot sem pričako-vala in želela. Moja psihologija je bila na psu. Boj z njim izgubljen. Kot da je čakal, da mu dam pri-ložnost govoriti, sodelovati, da bo lahko napravil popolnoma nasprotno.

Neko dopoldne. Učenci odpi-rajo učbenike. Marko ne. Z moje mize pade knjiga. Sklonim se. Istočasno se skloni tudi mali raz-grajaj. S knjigo ga zadenem v oko. Neprijetno mi je. On za-stoka. Pobožam ga po bučki. Njegove rjave oči so solzne. Pri-jazno kot še nikoli doslej me po-gleda in komaj slišno zamijavka: »Je že v redu, tovarišica...«

In tako sva našla stik. Ob enem samem nenadejanem udarcu.

SONJA VOTOLEN

sporočila

PRIPOROČILNI SEZNAM KNJIG ZA BRALNO ZNAČKO

Študijski oddelk Pionirske knjižnice v Ljubljani je spet pripravil seznam knjig, ki so izšle od novembra 1989 do oktobra 1990 in ki jih priporoča kot berivo za bralno značko in v prostem času. Seznam je kot nadaljevanje prejšnjih opremljen s tekočimi številkami in z drugimi oznakami, ki opredeljujejo primernost za različne zahtevnostne stopnje branja.

60. ČAROVNICA in mavrična mačka. Ilustr. Tomo, Lj., Mladinska knjiga 1990 (Sončnica) P

Izbor krajših angleških sodobnih pravljic in zgodb petindvajsetih avtorjev. Prinaša nam besedila avtorjev, katerih dela imamo že prevedena (Lewis Carroll, A. A. Milne, Walter de la Mare, Norman Hunter idr.) in pri nas še neznanih predstavnikov sodobnega angleškega leposlovja za mlade. Izbor je zelo raznolik in »lahko berljiv«. Dobro nam predstavi angleško književnost za otroke, ki je razpeta od humorja, nonsensa do posebne nezlobne ironije, vselej pa je prepletena s skrivnostnostjo.

II. stopnja

61. ČERNE. Anica: Hi, konjiček. Ilustr. Jelka Reichman, Lj., Mladinska knjiga 1990.

Ponatis znanih pesmic Anice Černejeve, ki jih je bogato ilustrirala Jelka Reichman.

I. stopnja

62. DAHL. Roald: Matilda. Ilustr. Quentin Blake, Lj., Mladinska knjiga 1990 (pisanice) P

Zgodba o Matildi opisuje izjemnega otroka v neizjemnem svetu odraslih (določne družine) predanih pridobitništvu. V tej družini, kjer je oče do vratu zaposlen s špekulacijami in trgovanjem s starimi avtomobili, mati pa zasvojena z igranjem tombole, oba skupaj nimata časa ne priložnosti, da bi opazila izjemno bistrost svoje hčerke. Pogovori ob večerih, ko se ob televizijskem zaslonu prežveči novice in industrijsko pripravljeno večerjo, so deklici skrajno nezanimivi, saj je zavržena vsakič, ko hoče povedati svoje mnenje.

Ko Matilda odkrije, da se je naučila brati, postane pravi knjižni molj in si seveda nabira ob svoji bistrosti še znanje. Z vtopom v šolo se bisto zgodbe zaplete in razplete v srečen konec.

V zgodbi je ravno prava mera grotesknosti, da dopušča mlademu bralcu še vizijo resničnega dogajanja.

III. stopnja

63. GORKI. Maksim: Ivanček Bedaček. Ilustr. Aco Mavec, Lj., Mladinska knjiga 1990 (Pedenjpedov vrtljak) C

Po ruski ljudski pravljici – Maksim Gorki. Ivanček je zal in postaven fant, a vse, karkoli stori, se mu obrne narobe – ničesar se ne loti tako kot drugi ljudje.

Ponatis te znane pravljice je tokrat izšel v zbirki Pedenjpedov vrtljak, ilustriral jo je Aco Mavec.

I. stopnja

64. GRIMM. Jakob: Pogumni krojaček. Ilustr. Dušan Petričič, Lj., Mladinska knjiga 1990 (Velike slikanice) C

Ponatis znane pravljice, tokrat z ilustracijami Dušana Petričiča o krojačku, ki je ubil sedem muh na en mah. Krojaček se je čudil svojemu pogumu in želel, da bi zvedel o tem ves svet. Zato si je naredil »pisil« vžil vanj »sedem z enim udarcem« in šel po svetu. V resnici je potem ubil dva velikana, odpeljal samoroga, ujel merjasca in nazadnje postal kralj de-zele.

I. stopnja

65. KOVAČ. Polonca: Kaj se komu sanja. Ilustr. Milan Jerič, Lj., Mladinska knjiga 1990 (Deteljica) C

V Petkovi sobi sanjajo Peter, njegove igrače in kosi obleke. V vsakih sanjah je nekaj resnice: te sanjske zgodbe pa so prijetno branje, polne nežne, tople humorističnosti.

I. stopnja

66. MAL. Vitan: Školjka svetega Sebastijana. Ilustr. Matjaž Schmidt, Lj., Prešernova družba 1990, P

Napet začetek zgodbe, ki diši po kriminalki, se razplete v spoznanje, da profesor ni profesor, da školjke svetega Sebastijana sploh ni, da je suhi, sitni starček v bloku pravzaprav zanimiv, prijazen sosed, ki se s Kristofom in Nejcem poveže v nerazdružljivo prijateljsko trojko.

III. stopnja

67. MANČEK. Marjan: Velike misli malega muca. Ilustr. avtor, Lj., Mladinska knjiga 1990 (Velike slikanice) P

»Zlata pravila življenja« ali »iskrice« o življenju, naravi, učenju, človeku, značaju, ljubezni... velikih mož, kakor jih ponavlja in razume mali muc v duhovitih stripih Marjana Mančka.

II. stopnja

68. MATĚ. Miha: Škratna vrtnica. Ilustr. Marjanca Jemec-Božič, Lj., Borec 1990 (Liščki) C

Drobne, prijazne povestice o rožah, predvsem o tem, kako so pravilčno nastajale. Duhovito in z mnogimi zanimivi motivi in elementi iz literature pa tudi z željo, da bi čimveč ljudi videlo rože: več kot bo takšnih, boljši bo svet.

II. stopnja

69. MEBS. Gudrun: Nedeljka. Prev. Irena Samide. Ilustr. Petra Simončič, Lj., Mladinska knjiga 1990 (Knjižnica Sinjega galeba: 275) P

Deklica Nedeljka pripoveduje v prvi osebi, kako je našla svojo nedeljsko mamo. Zgodba je zanimiva ne samo zaradi srečnega konca, ki ga mladi bralci hočejo. Ob branju spoznavamo nenavadno okolje drugačno od običajnega družinskega doma, kjer živi večina otrok. Nedeljka živi v domu, skupaj z otroki, katerih starši so pomrli, izginiti ali zaradi različnih vzrokov ne morejo skrbeti zanje. Deklica s svojo občutljivostjo opaža in pripoveduje o odnosih in otrocih v tem domu in o svoji veliki želji, da bi tudi ona dobila nedeljsko mamo.

Ilustracije dopolnjujejo besedila in knjigo približujejo otrokom, ki so manj vztrajni bralci.

II. stopnja

70. PEKLENSKI BOTER in druge slovenske pravljice. Izbr. in ur. Alojzij Bolhar, Celovec. Mohorjeva družba 1990, L

Knjiga obsega pravljice z vsega ozemlja, kjer prebivajo Slovenci. Med njimi je veliko znanih, nekatere beneško-slovenske, ki so bile zapisane pred več kot sto leti v narečju, pa so tu prvič objavljene v knjižni slovenščini. Alojzij Bolhar je preprosto napisal dragoceno »uvodno besedo o pravljici«, dostopno tudi mladim bralcem.

II. stopnja

71. PEROCI. Ela: Prisedite k moji mizici. Ilustr. Ančka Gošnik-Godec, Lj., Mladinska knjiga 1990 (Sončnica) C

Izbran ponatis zgodb iz knjig: Na oni strani srebrne črte; Reci sonce, reci luna; Siva miš, ti loviš.

Otrokom je svet njihovih iger in čutenja pri Perocijevi vedno predstavljen zelo subtilno, v poetičnem izrazu in kot tak vreden zmeraj novih izdaj in branja. Mogoče so tudi priredbe krajših recitalov v skupini; s tem pritegnemo k sodelovanju tudi manj navdušene bralce.

I. stopnja

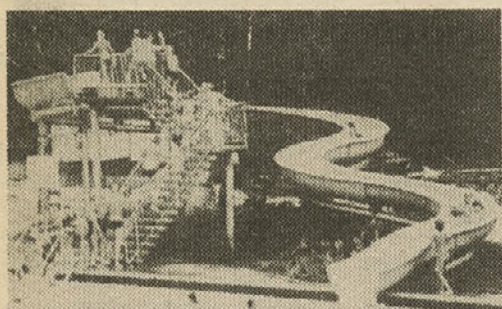
72. POVASNICA. Mjuta: Zimska pravljica. Ilustr. Alessandra d'Este. Trst, Založništvo tržaškega tiska 1990, C

Zelo preprosta furlanska pripovedka (zapisana v slovenskem knjižnem jeziku) o zimi in rojstvu Deteta; z ilustracijami, ki vizualno bogato dopolnjujejo pripovedko. Primerna je za manj izurjenega bralca.

I. stopnja

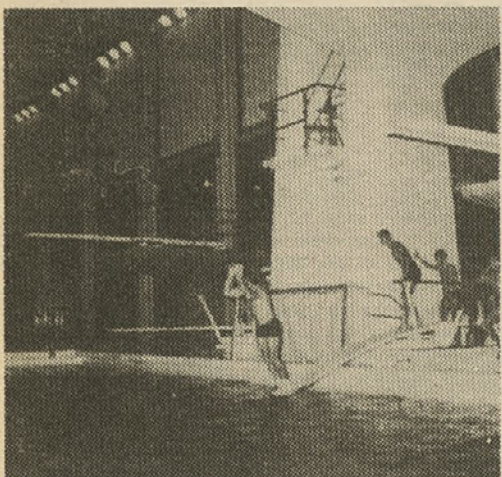
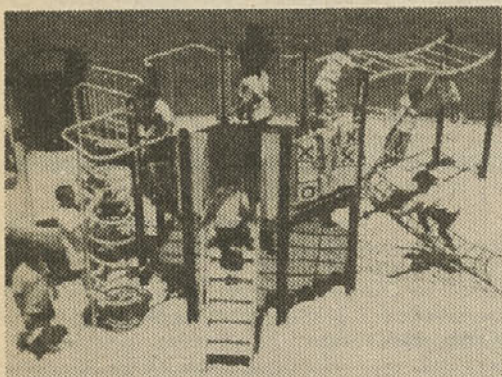
šport oprema

**izdelava,
projektiranje,
notranja in zunanja
oprema**

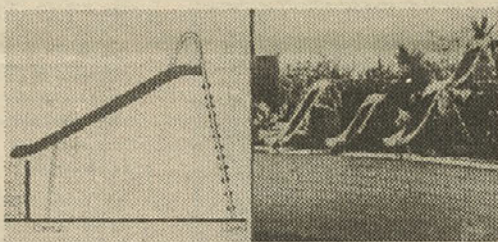
- teleskopske tribune
- avtomatična kegljišča, bowling, talne obloge Pulastic in Regupol
- šolske table meoplast alliance
- športno-bojno opremo
- žičnice za smučanje na vodi, tobogane, skakalnice...

- **opremo lahko najamete po pogodbi**

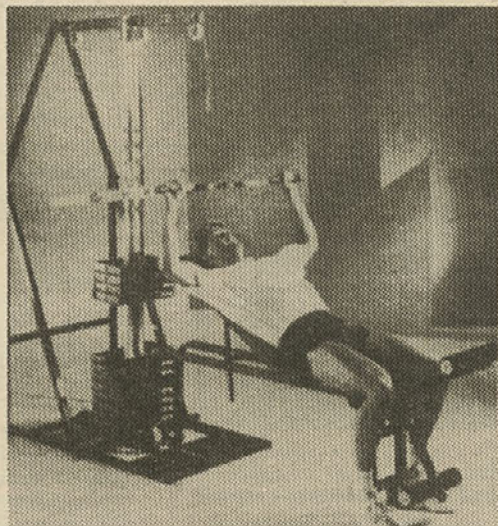

Podjetje, ustanovljeno leta 1951, specializirano za projektiranje, izdelavo in prodajo športnih in drugih naprav ter opreme in rekvizitov za šport in rekreacijo vam ponuja:

- opremo za športne dvorane
- opremo za igrišča
- rekvizite za atletiko, nogomet, tenis, vaterpolo pa tudi za druge športe in rekreacijo
- opremo za rekreacijo na otroških igriščih
- kabinet za trim

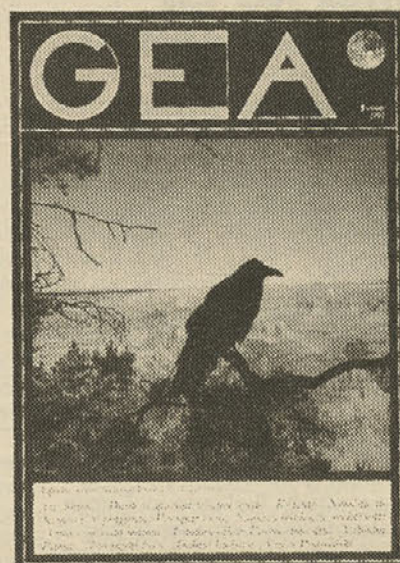
PROGRAM POPOLNIMO IZ UVOZA

Šport oprema,
61210 Ljubljana Šentvid,
Tacenska 29
telefoni: (061) 51455,
51587, 52874,
50872
telefax: (061) 52874
Pokličite nas in oglasili se
vam bodo naši sodelavci:
Vrtačnik, Dvoršek, Novak,
Pogačnik.

Družbenim in zasebnim projektantskim organizacijam in inženiringom pa tudi strokovnjakom za omenjena področja ponujamo sodelovanje na podlagi dobička.

Poljudnoznanstvena revija
za vse generacije

Svet ni črno-bel. Zato je GEA odslej vsa v barvah.

Številka revije stane 50 dinarjev. Naročniki imajo 10% popusta.

NEPREKLICNO NAROČAM REVIJO GEA – PD

Ime in priimek: _____

Naslov: _____

Poštna številka, kraj: _____

Podpis: _____

Naročilnico izrežite in jo v ovojnici ali nalepljeno na dopisnici pošljite na naslov:
MK – ZALOŽBA, SOK, Šmartinska 152, 61000 Ljubljana.

ZAVOD TIVOLI LJUBLJANA

MED ŠOLSKIMI POČITNICAMI OD 4. DO 8. FEBRUARJA BO VSAK DAN
PLAVANJE IN DRSANJE ZA ŠOLARJE.

Šole obveščamo, ob katerih dnevih in urah sta prosta drsališče in zimsko kopal
športne dneve.

DRSALIŠČE
TOREK od 8.45 do 10.15
SREDA od 7.00 do 9.00
ČETRTEK od 8.45 do 10.15

ZIMSKO KOPALIŠČE
PONEDELJEK od 8.30 do 12.30
TOREK od 8.30 do 11.00
SREDA od 8.30 do 11.00
ČETRTEK od 8.30 do 12.30
PETEK od 8.30 do 11.30

Po novem letu bosta na voljo:
SREDA 7.00 do 10.00 in
PETEK 8.45 do 10.15.

Na voljo je veliki bazen za plavalce, velikosti 25 x 21 m.

INFORMACIJE IN PRIJAVE PO TELEFONU 317784 vsak dan od 7. do 15. ure.

VABILO

Danes ste zdravi. Darujte kri in pomagajte rešiti življenje ter povrniti zdravje bolnim in ponesrečenim; ne pozabite, morda boste jutri že vi med njimi. Prijave sprejema občinska organizacija Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivist RK, odgovoren za krvodajalstvo.

JANUAR 1991

Škofja Loka 28., 29.
Gornja Radgona 30., 31.

FEBRUAR 1991

Gornja Radgona 1.
Ormož 4.
Zagorje ob Savi 5., 6.
Ljubljana Šiška 7.
Ljubljana Moste-Polje 8., 28.
Ljubljana Bežigrad 11., 26.
Ljubljana Center 12., 27.
Ribnica 13., 14., 15.
Metlika 19.
Črnomelj 20., 21.
Ljubljana Vič-Rudnik 22.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

IZ STARIH LISTOV

Uči tako, da bo vednost in znanje združeno!

Ni dovolj, da učitelj samo uči, kaj naj bi se storilo; temu učenec naj se precej vadi storiti to, česar se uči. Suhe vodila so prazna slama. Veliko sedanjih šol pošlje po svetu učence, ki sicer dovolj, tudi preveč vedo, pa le malo ali nič ne znajo. To pride od tod, ker se v marsikateri šoli le preveč gojijo suhe vodila, predpisi, postave i.t.d., ne uči in ne vadi pa se djansko, da bi se vodila zasledovale, pojasnovala i.t.d. Postavimo, nekateri učitelj, ko uči materinščino, skerbi le zato, da učencom prav veliko gramatičnih vodil v glavo zabije; da bi učence vadil, kaj in kako naj vodila rabijo, mu ni mar. Taka je navadno tudi v drugih naukih, posebno pri branju. Otroci naj se ne uče samo brati, ampak uče naj se to, kar berejo, tudi razumeti, da vedno več vejo in se pripravljajo za resnično življenje.

Učiteljski tovarš 1863 str. 11